

บทที่ 6

บทบาทของข้อมูลทางวิชาการและหนังสือพิมพ์ในกรณีปัญหาโครงการ เชื้อนน้ำโจน

โดยที่บทที่แล้ว เป็นการบอกว่าอะไร เป็นเหตุให้ฝ่ายคัดค้านแทรกตนเองเข้าไปในกระบวนการกำหนดนโยบายได้ บทนี้จะ เป็นการพิจารณาถึงอิทธิพลและอำนาจของกลุ่มคัดค้านว่ามีที่มาจากไหน เป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับฝ่ายสนับสนุน โดยเห็นว่าแหล่งที่มาแห่งอิทธิพลและอำนาจของกลุ่มคัดค้านก็คือระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการ และความสัมพันธ์กับหนังสือพิมพ์ ดังนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึง 2 ประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. การต่อสู้ด้านระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการ
2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนโครงการ เชื้อนน้ำโจนกับหนังสือพิมพ์

ซึ่งการอภิปรายทั้ง 2 ประเด็นนี้ เพื่อเป็นการขยายความบทที่ 5 โดยพุ่งความสนใจไปที่บทบาทของระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการและบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการต่อสู้ระหว่างกลุ่มคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนโครงการ เชื้อนน้ำโจน ทั้งนี้โดยอาศัยแนวความคิดที่ว่า การที่บุคคลใดจะมีอิทธิพลและอำนาจทางการเมืองมกน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นกับองค์ประกอบต่อไปนี้คือ ทรัพยากรทางการเมืองที่เข้าครอบครองอยู่ว่ามีมากน้อยเพียงใด หรือมีความสามารถหรือทักษะและความประสงค์ในการใช้ทรัพยากรทางการเมืองนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด¹ สำหรับทรัพยากรทางการเมืองนั้น หมายถึง เครื่องมือหรือวิธีการซึ่งบุคคลใช้เพื่อจะมีอิทธิพล

¹ สุจิต บุญบงการ, "อำนาจทางการเมืองของผู้นำทหารไทย ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจอมพล ป.พิบูลสงครามกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์," เมืองไทย วัฒนธรรม อนุสรณ์ บวรณาธิการ, (กรุงเทพ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 86.

เหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่น² โดยผู้วิจัยจะพิจารณาศึกษาในแง่ที่ว่าระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการ เป็นทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญของทั้งสองฝ่าย ส่วนการใช้หนังสือพิมพ์เพื่อการถ่ายทอดระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการตลอดจนข่าวสารนั้น เป็นทักษะหรือความสามารถในการใช้ทรัพยากรทางการเมือง

กล่าวสำหรับองค์ประกอบอื่น ๆ ของทรัพยากรทางการเมืองนั้น อาทิเช่น ตำแหน่งหน้าที่ งบประมาณ การเข้าถึงบุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ฯลฯ นั้น ผู้วิจัยมิได้ละเลยความสนใจ หากแต่ได้พิจารณาว่าระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการนั้น ไม่ว่าจะระบอบอำมาตยาธิปไตย (bureaucratic polity) หรือมิใช่ระบอบอำมาตยาธิปไตยต่างใช้ข้อมูลทางวิชาการ เป็นทรัพยากรทางการเมืองทั้งสิ้น หากข้อมูลขัดกันในโครงสร้างของระบอบอำมาตยาธิปไตย ก็มักจะใช้อำนาจจัดการกับข้อขัดแย้งนั้น จะถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ก็มีได้ให้ความสำคัญ ภาวะความขัดแย้งในเรื่องระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการในกรณีเช่นนี้ หนึ่งประการที่กล่าวถึงของระบอบอำมาตยาธิปไตยไม่สนใจในการจัดการกับปัญหา (หรือดูประการหนึ่งว่าความขัดแย้งของฝ่ายความเห็นที่ต่างกัน เป็นเครื่องสะท้อนว่ามีการ เบิกกว้างของความ เป็นประชาธิปไตย) ดังนั้น ทั้งฝ่ายสนับสนุนและกลุ่มคัดค้าน จึงหันมาให้ความสนใจกับหนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์ เป็น เสมือนสัญลักษณ์หนึ่งของความเป็นประชาธิปไตย

1. ต่อสู้อันระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการ

กรณีเช่นนี้ในกรณีนั้น นอกเหนือจากยุทธวิธีในการต่อสู้ของกลุ่มคัดค้านดังกล่าวเสนอในบทที่ 4 และการตอบโต้ของฝ่ายสนับสนุนดังกล่าวเสนอในบทที่ 5 ไปแล้วนั้น ทั้งสองฝ่ายยังใช้ระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการ เป็น เครื่องมือ เพื่อโน้มน้าวมหาชนและบุคคลผู้มีอิทธิพล และอำนาจในการตัดสินใจโครงการ เช่นนี้ในกรณี ให้ตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มตนด้วย

² เรื่องเดียวกัน อ้างจาก Robert A. Dahl, Modern Political Analysis, (Prentice - Hall, 1963), pp.69 - 70.

การศึกษาในส่วนนี้ จะชี้ให้เห็นว่าระบบ เหตุผลและข้อมูลทางวิชาการของกลุ่ม ศคค่านมีลักษณะที่รอบด้านและครอบคลุมกว่าของฝ่ายสนับสนุนโครงการ เชื้อนน้ำโจน แต่ เนื่องจากทั้งสองฝ่ายได้ผลิต เอกสารออกมาหลายชิ้น เพื่อเป็นการง่ายต่อการทำความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอในลักษณะของการโต้ตอบของทั้งสองฝ่ายเป็นประเด็น ๆ ไป โดยจะแยก เป็น 5 ประเด็นหลัก³ ดังนี้ คือ

1. ด้านเทคนิคของโครงการ
2. ด้านการบริหารโครงการ
3. ด้านข้อมูลประกอบโครงการ
4. ด้านผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
5. ด้านการประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ

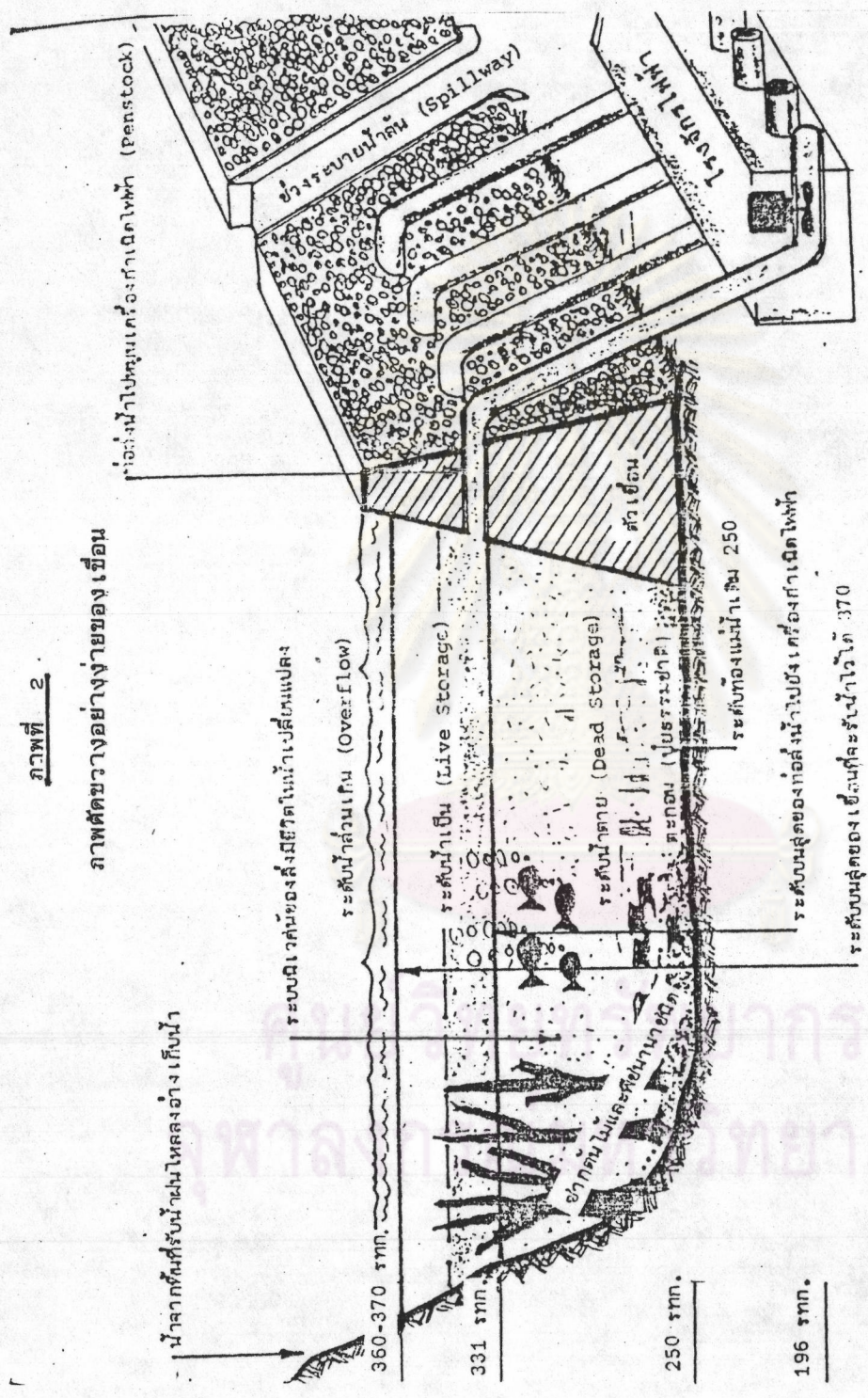
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ปรับปรุงจากสมพงษ์ ธงไชย "การศึกษาวิเคราะห์ความบกพร่องของ โครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน (เชื้อนน้ำโจน)." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526).
หน้า 4.1 - 4.90.

ภาพที่ 2

ภาพตัดขวางอย่างง่ายของเขื่อน

รทก. = ระดับน้ำทะเลปานกลาง มีหน่วยเป็น "เมตร"

ที่มา : คณะนักศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,
 "ผลได้ผลเสียของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน" เอกสารสรุปผลการสัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

1. ด้านเทคนิคของโครงการ

1.1 ความเป็นเขื่อน เอนกประสงค์และเขื่อนเอกประสงค์จากการที่โครงการเขื่อนน้ำโจนได้ระบุว่า โครงการนี้เป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่เพื่อประโยชน์เอนกประสงค์⁴

กลุ่มคัดค้าน

ในประเด็นนี้ ดร.นาท ศัตถวิรุฬห์ ได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2525 ว่า "ความจริงแล้วเขื่อนนี้คือ เขื่อนเอกประสงค์ คือ ถ้าผลิตไฟฟ้าก็เพื่อการใช้ไฟอย่างเดียว ช่วยการชลประทานน้อยมาก ถึงแม้จะมีการกล่าวอ้างไว้ในโครงการก็ตาม ก็เป็นเพียงลักษณะของผงซุสเท่านั้น⁵

ซึ่งสมพงษ์ ธงไชย⁶ ได้อธิบายว่า (โปรดดูภาพที่ 2 ประกอบ)

1. ระดับน้ำตาย (dead storage) มีความสูงจากพื้นท้องแม่น้ำเดิมจนถึงระดับบนสุดของท่อส่งน้ำไปยังเครื่องกำเนิดไฟฟ้า มีความสูง 81 เมตร ($331 - 250 = 81$ เมตร)
2. ระดับน้ำเป็น (live storage) มีความสูงจากระดับบนสุดของท่อส่งน้ำไปยังเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ถึงระดับบนสุดของสันเขื่อน มีความสูง 29 - 39 เมตร ($360 - 331 = 29$ เมตร) ($370 - 331 = 39$ เมตร)

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เอกสารประกอบการพิจารณาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน เขื่อนน้ำโจน, กันยายน 2525.

⁵ ดร.นาท ศัตถวิรุฬห์, คำแถลงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีนัดพิเศษ เพื่อพิจารณาโครงการเขื่อนน้ำโจนโดยเฉพาะ ณ ทำเนียบรัฐบาล, 4 ตุลาคม 2525.

⁶ สมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน หน้า 4.1 - 4.11.

3. ระดับน้ำส่วนเกิน (overflow) มีความสูงตั้งแต่เกินสันเขื่อนไป นั่นก็คือน้ำส่วนเกินที่จะล้น เขื่อนนั่นเอง เป็นจำนวนน้ำที่เขื่อนไม่สามารถรองรับไว้ได้ ดังนั้น น้ำจากอ่างเก็บน้ำของเขื่อนจะมีทางออกขาลู่ท้ายเขื่อนได้ 2 ทางคือ ไหลมาตามท่อส่งน้ำมายังเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (pents stock) และประตูระบายน้ำล้น (spillway) บนสันเขื่อนเท่านั้น

"เราจะเห็นว่า สำหรับเขื่อนที่สร้างด้วยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตานั้น ท่อน้ำที่ไหลเข้ากังหันเทอร์ไบน์อยู่สูงเกินครึ่ง อาจได้ถึง 2/3 ของเขื่อนด้วยซ้ำไป เพราะต้องการให้น้ำไหลเข้ากังหันเทอร์ไบน์ ตกจากที่สูงได้พลังงานมาก ชุดแบบภาษาชาวบ้านก็คือเขื่อนไฟฟ้า เปรียบเสมือนสายน้ำที่ติดก๊อกไว้สูง น้ำที่อยู่ใต้ก๊อกมันก็ไหลออกไปไม่ได้เลย เพราะเมื่อตะกอนนี้ท่านผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ท่านพูดเองว่า น้ำของท่านทุกหยดต้องไหลผ่านกังหันเทอร์ไบน์เพื่อทำไฟฟ้าทั้งสิ้น ก็แสดงว่าไม่ได้ผลผลิตออกมาทางอื่นเลย น้ำจำนวนมากกว่าครึ่งเขื่อนที่อยู่ใต้ก๊อกนี้แหละครับที่เรียกว่าน้ำตาย (dead storage) มันไม่สามารถนำมาใช้งานอะไรได้เลย แต่มีความจำเป็นจะต้องมีไว้เพื่อรองรับน้ำเป็น (live storage) การเก็บน้ำตายนี้ โดยปกติใช้เวลานาน ในกรณีเขื่อนศรีนครินทร์ ผมเข้าใจว่าใช้เวลาถึง 3 ปี ทีนี้เมื่อการเก็บกักน้ำตายมันยากเย็น และใช้เวลานานเช่นกัน ก็แน่นอนว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จะต้องวางแผนยิงชีวิตไม่ปล่อยให้หยดหายดออกไปภายนอกเลย สรุปแล้วน้ำที่จะมาปั่นไฟฟ้า หรือเพื่อการชลประทานนั้น ก็คือ น้ำเป็นที่อยู่ส่วนบน ที่อยู่เหนือก๊อก ซึ่งมีปริมาณไม่ถึงครึ่งหนึ่งของความจุของเขื่อนเท่านั้น"⁷

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต

กฟผ. ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ ว่า

⁷ ดร.นาท ศักดิ์วิรุฬห์, เรื่องเดียวกัน.

" เชื่อนี้เป็น เชื่อน เพื่อการชลประทานด้วย เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ ที่เพิ่มต้นทุนน้ำของกลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ทำให้สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกให้กว้างขวางออกไปอีก ซึ่งกรมชลประทานกำลังพิจารณาขยายพื้นที่เพาะปลูกจากเดิม 2.8 ล้านไร่ เป็น 3.4 ล้านไร่ ครอบคลุม เขตพื้นที่ต่าง ๆ ถึงจังหวัดในภาคกลาง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเก็บกักน้ำในฤดูน้ำหลากไว้ ไม่ให้เขื่อนศรีนครินทร์รับน้ำมากเกินไปจนล้น เขื่อน จึงเป็นการช่วยบรรเทาน้ำท่วมท้ายเขื่อน ในกรณีที่มีปริมาณน้ำฝนมากกว่าปกติ ประโยชน์อีกประการหนึ่งคือ ทำให้มีปริมาณน้ำสำรองสำหรับ เป็นน้ำประปาในกรุงเทพมหานครอีก"⁸

1.2 การสร้างเขื่อนอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดแผ่นดินไหว ตลอดจนจังหวัดกาญจนบุรีตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหวซึ่งไม่เหมาะกับการสร้างเขื่อน

กลุ่มคัดค้าน

ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเขื่อนกับแผ่นดินไหวนั้น กลุ่มคัดค้านได้อ้างความเห็นของฝ่ายวิชาการนิเวศวิทยาสมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งสรุปไว้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับต่างประเทศ โดยกล่าวว่า แผ่นดินไหวนั้น นอกจากจะเกิดขึ้นด้วยตัวของมันเองตามธรรมชาติแล้ว ปรากฏว่า มีกรณีตัวอย่างอยู่อย่างน้อย 13 กรณี ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้เกิดแผ่นดินไหวอย่างกระชั้นถี่ภายใต้หรือใกล้ ๆ กับอ่างเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ หลังจากเริ่มเก็บกักน้ำไม่นาน โดยอาจเกิดจาก

" เนื่องจากสภาพแตกของหินซึ่งอยู่บริเวณนั้น น้ำก็จะไหลไปตามรอยแตกเล็ก ๆ ที่เรียกว่า microcracks หรือ ^{fault}Planes น้ำจึงไปทำหน้าที่เป็น เสมือน้ำหล่อลื่น ทำให้เปลือกโลกเคลื่อนไหวและเกิดแผ่นดินไหวขึ้น"⁹

⁸ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสัมภาษณ์พิเศษ (4 ตุลาคม 2525)

⁹ นิเวศวิทยาสมาคมแห่งประเทศไทย, "ความสัมพันธ์ระหว่างแผ่นดินไหวกับน้ำในเขื่อน," แผ่นดินไหวและผลกระทบโดยรอบ (ตุลาคม 2526) : 17.

ทางด้านศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา นุตาลัย นายกสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย ได้แสดงความเห็นไว้เกี่ยวกับ active faults ดังนี้

"เรื่องที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง คือ ทั้งลำน้ำแควใหญ่และแควน้อย ตั้งอยู่ในแนวแตกของหิน (faults) ซึ่งมีขนาดยาวกว่า 300 กม. และมีหลักฐานทางธรณีวิทยาว่า faults นี้ได้มีการเคลื่อนตัว (ทำให้เกิดแผ่นดินไหว) เมื่อไม่นานมานี้ ถ้า faults ตามลำน้ำแควใหญ่หรือแควน้อยเคลื่อนตัวอีก เขื่อนก็จะพัง และน้ำในเขื่อนก็จะทะลักมาท่วมกาญจนบุรี บ้านโป่ง ราชบุรี และสมุทรสงคราม ความสูญเสียที่เกิดจากคลื่นยักษ์นี้ อาจประมาณไม่ได้ ในทางวิศวกรรมธรณี faults ที่มีการเคลื่อนตัวครั้งสุดท้ายในอดีตอันไกล เรียกว่า active faults และในข้อบังคับการก่อสร้าง (Building Code) ในประเทศที่เจริญแล้วจะมีการกำหนดว่า ถ้าจะสร้างเขื่อนในบริเวณ active faults จะต้องพิสูจน์ให้ได้ก่อนว่า faults นี้ ไม่มีการเคลื่อนตัวในระยะ 50,000 ปี ที่แล้มาแล้ว (บางประเทศใช้ 35,000 ปี) ถ้ามีก็สร้างไม่ได้ ในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษารายละเอียดของการเคลื่อนตัวของ faults ทั้ง 2 นี้ จากหลักฐานเท่าที่มี ดูเหมือนว่า faults นี้ จะเคลื่อนตัวครั้งสุดท้ายในระยะไม่เกิน 2,500 ปีที่ผ่านมา แต่เราก็สร้างเข้าไปแล้ว 3 เขื่อน ทรายใดที่เรายังไม่สามารถรับรองได้อย่างแน่นอน ตามหลักการ และวิชาการทางวิทยาศาสตร์ ที่มีอยู่ว่า เขื่อนจะไม่พังเนื่องจากแผ่นดินไหว เขื่อนน้ำโจนก็ยังไม่ควรสร้าง จนกว่าจะมีการประเมินว่า ผลกระทบเนื่องจากแผ่นดินไหวและผลกระทบเนื่องจากเขื่อนน้ำจะไม่มีเสียก่อน"¹⁰

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต

กฟผ. ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

"ในโลกนี้ยังไม่มีใครรู้จริงเกี่ยวกับเรื่องการเกิดแผ่นดินไหว... และที่กล่าวว่าจังหวัดกาญจนบุรีอยู่ในบริเวณที่เกิดแผ่นดินไหวนั้น การออกแบบก่อสร้างเขื่อนได้คำนวณเพื่อเรื่องแผ่นดินไหวไว้แล้ว

¹⁰ สماعคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย, "หนังสือไม่ปรากฏเลขที่," 3 มีนาคม 2526

โดยเขื่อนจะสามารถรับแรงสะเทือนได้มากกว่า 7.5 ริชเตอร์
สเกลและเท่าที่ผ่านมาแผ่นดินไหวในประเทศไทย ที่พบว่ารุนแรง
มากเมื่อปี 2518 วัดได้เพียง 5.6 ริชเตอร์ สเกล เท่านั้น"¹¹

1.3 เรื่องเขื่อนอาจ "หลุดทั้งยวง" หรือภูเขาอาจถล่มลงอ่างเก็บน้ำ ทำให้
น้ำล้นเขื่อนฉับพลัน

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านได้ชี้ว่า เขื่อนอาจ "หลุดออกมาทั้งยวง" เช่นที่เกิดขึ้น
กับเขื่อนในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อปี 1976 หรือเขื่อน Gujarat ในอินเดีย เมื่อ
ค.ศ.1978 เขื่อน Malpassat ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ.1959¹²

หรือเขื่อนอาจไม่พัง แต่ภูเขารอบ ๆ อ่างเก็บน้ำ ซึ่งแช่อยู่ในน้ำนาน ๆ น้ำ
เหล่านั้นอาจจะซึมเข้าไปตามซอก โขง และรอยแตกของหิน การเกาะยึดของดิน ชั้นหิน
จะเสื่อมลง เสื่อนไหลลงมาแทนที่ในอ่างเก็บน้ำ ทำให้เกิดน้ำล้นเขื่อนไหลทะลักลงมาด้าน
ใต้เขื่อนอย่างรวดเร็ว กรณีนี้เคยเกิดขึ้นกับเขื่อน Voiant Dam ในประเทศอิตาลี
เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2509 มีผู้เสียชีวิตถึง 2,600 คน ภายใน 7 นาที¹³

¹¹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 6.

¹² ครรชิต ศิริภักดิ์, กรมทรัพยากรธรณี, "แผ่นดินไหวอาจเกิดขึ้นได้จากเขื่อน
น้ำใจ (เอกสารชุดสำเนา 3 หน้า), อ้างถึงใน สมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน,
หน้า 4.10

¹³ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต

กฟผ. กล่าวเพียงว่า "การอ้างถึงเขื่อนต่าง ๆ ในต่างประเทศ ที่อาจหลุด
ละลายลงมาทั้งยวงนั้น อาจเป็นไปได้ ถ้าการออกแบบการก่อสร้างไม่ถูกต้อง ส่วนเขื่อน
น้ำใจนั้น ได้มีการสำรวจออกแบบและตรวจสอบโดยวิศวกรระดับโลก และเขื่อนอื่น ๆ
ของ กฟผ. ก็พิสูจน์ในตัวอยู่แล้ว"¹⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹⁴ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 6.

ภาพที่ 3

“หน้าแล้ง”

เขียนเอนกประสงค์

ที่มา : คณะศึกษามหาบัณฑิตกลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, "ผลได้ผลเสียของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน" เอกสารสรุปผลการสัมมนาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร.

ภาพที่ 4

“หน้าฝน”

“เฮ้! ฟ้าฝนนี่ช่างสวย
 เห็นการทางพระทั้งนี้
 พี่ก็ไปไม่ไหวแล้ว ดีจนเล่นจะทิ้ง”

เขียนเอนกประสงค์

ที่มา : คณะนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล, “ผลได้ผลเสียของโครงการไฟฟ้าส่งน้ำแควใหญ่ตอนบน”
 เอกสารสรุปผลการสัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

1.4 เชื้อกับการป้องกันน้ำท่วม

กลุ่มศึกษาค้น

ในประเด็นนี้ กลุ่มศึกษาค้นกล่าวว่า

" เชื้อจะรับน้ำป้องกันอุทกภัยได้เฉพาะที่เป็น live storage เท่านั้น เพราะระดับ dead storage จะมีน้ำเต็มอยู่ตลอดเวลาแล้ว และ live storage ก็จะมีน้ำอยู่แล้วเช่นกัน เปรียบเสมือน ตุ่มใส่น้ำปริ่ม ๆ อยู่แล้ว เมื่อเกิดพายุฝนกระหน่ำก็เหมือนกับน้ำจากหลังคา หลังคาบ้านทั้งหมดไหลลงตุ่มน้ำที่เต็มอยู่แล้ว จึงล้นและทะลักออกมา นองพื้นเต็มไปหมด ซึ่งจะรุนแรงกว่าไม่มีเชื้อเสียอีก"¹⁵

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต

กฟผ. ได้ได้ว่า " เชื้อจะระบายน้ำลด ระดับต่ำสุดในหน้าแล้ง และพร้อมจะ กักเก็บน้ำได้ในต้นฤดูน้ำหลาก เชื้อจะทำหน้าที่กักเก็บน้ำหลากในฤดูฝน และระบายน้ำเพื่อ ช่วยการเกษตรในฤดูแล้ง สำหรับเชื้อน้ำโจน เมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ จะดำเนินการควบคู่ ไปกับ เชื้อนครินทร์ ทั้ง 2 เชื้อสามารถรับปริมาณน้ำหลากได้มากยิ่งขึ้น"¹⁶

1.5 เชื้อกับความปลอดภัยด้านยุทธศาสตร์

จากการที่เชื้อน้ำโจนมีที่ตั้งอยู่ใกล้ชายแดนตะวันตกของประเทศ

กลุ่มศึกษาค้น

ในประเด็นนี้ กลุ่มศึกษาค้นได้กล่าวว่า บริเวณชายแดนจังหวัดกาญจนบุรี เป็นดินแดน ทางด้านยุทธศาสตร์ ที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่ง

¹⁵ คณะศึกษามหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสิ่งแวดล้อม 9 สาขา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, "ผลได้ผลเสียของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำแควใหญ่ตอนบน" เอกสารสรุปผล สัมมนา วิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เสนอที่โรงพยาบาลสงฆ์ 22 สิงหาคม 2525, หน้า 20.

¹⁶ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 6.

" เชื้อขนาดใหญ่เช่นนี้ยิ่งเป็นอันตราย ที่อาจเป็นเงื่อนไขต่อรองกับรัฐบาลได้ในอนาคตที่ไม่มีใครทำนายได้ โอกาสที่จะมีการก่อวินาศกรรมเป็นไปได้สูง และเป็นเชื้อที่ตั้งอยู่สูงกว่าทุกเชื้อในลุ่มน้ำเดียวกัน ดังนั้นจึงเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่ง ถ้าสามารถระเบิดเชื้อน้ำใจนี้ได้ เชื้อต่าง ๆ ที่อยู่ด้านล่างจะพังตามอย่างฉับพลันกรณีอย่างนี้เคยเกิดขึ้นในเยอรมันกระทั่งมีการนำมาสร้างภาพยนตร์เรื่อง The Dam Busters " ¹⁷

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ประเด็นนี้ กฟผ. ได้กล่าวไว้ว่า " เรื่องนี้เป็นเรื่องความปลอดภัยของประเทศชาติ จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายต้องปกป้องรักษา และหากต้องพะวงอยู่กับการถูกทำลายดังกล่าวก็เห็นสมควรหยุดโครงการทั้งหลายของรัฐ โดยไม่ต้องพัฒนาโครงการใด ๆ อีกต่อไป ¹⁸

1.6 การประเมินประสิทธิภาพของโครงการ

จากรายงานของ กฟผ. ฉบับภาษาอังกฤษหมายเลข 840 - 2408 เดือนกันยายน 2524 ได้ประเมินความสามารถการผลิตพลังงานไฟฟ้าที่จะได้จากเขื่อนน้ำใจไว้ 96.07 เปอร์เซนต์ จากตารางแสดงค่าพลังงานของโครงการเขื่อนน้ำใจ

PLANT	Energy (GWH)	
	AVERAGE	FIRM
Upper Que Yai No.1 - 2	547.5	526.0
Upper Que Yai No.1 - 4 (เขื่อนน้ำใจ)	547.5	526.0
รวม	1.095.0	1,052.0

¹⁷ คณะนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เรื่องเดียวกัน : 14.

¹⁸ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ, เรื่องเดียวกัน : 6.

กลุ่มศึกษาค้น

ประเด็นนี้กลุ่มศึกษาค้นได้อธิบายในเอกสารศึกษาค้นว่า

"Average Energy หมายถึงพลังงานที่ผลิตได้โดยเฉลี่ย ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยระหว่างปีที่มีน้ำมากกับปีที่มีน้ำน้อย Firm Energy หมายถึงพลังงานที่ผลิตได้ไม่ว่าปีไหน ๆ เราสามารถหาประสิทธิภาพของเขื่อนได้โดยการคำนวณ ดังนี้

$$\frac{\text{Firm}}{\text{Average}} \times 100 = \frac{1,052}{1,095} \times 100 = 96.07 \%$$

จากสูตรตัวเดียวกันนี้ไปตรวจสอบกับ เขื่อนภูมิพลซึ่งถือว่าเป็นเขื่อนที่ดีที่สุดของไทยพบว่าพลังงานที่ผลิตได้แน่นอน firm energy ได้เพียง 63.03% ของพลังงานที่ผลิตได้โดยเฉลี่ย average energy ส่วนเขื่อนบางลางนั้น พลังงานที่ผลิตได้แน่นอนเท่ากับ 53.93% ของพลังงานที่ผลิตได้โดยเฉลี่ย..... เขื่อนน้ำโจนตั้งอยู่ในเขตฮับฝน (Rain Shadow Area) ดังนั้นเป็นไปไม่ได้ที่จะมีประสิทธิภาพสูงขนาดนั้น"¹⁹

ทางด้าน ดร.นาท ศัมทวิรุพท์ ซึ่งในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีว่า

"ตัวเลข 96.07% นี้ หมายความว่าประสิทธิภาพมันกระโดดจาก 55 - 65% ของเขื่อนอื่น ๆ มาสูงมาก อย่างนี้หมายความว่า ปีแล้งก็ผลิตพลังงานไฟฟ้าได้เท่ากับปีเฉลี่ย แสดงว่าฝนตกหนักเท่ากันหมดทุกปี ทั้ง ๆ ที่กาญจนบุรีอยู่ในเขตฮับฝน ภาษานักสถิติก็ถือว่าค่า Standard Deviation ของปริมาณน้ำฝนในบริเวณเขื่อนน้ำโจนเกือบจะเป็นศูนย์ มันเป็นเรื่องเหลือเชื่อ ตัวเลขและข้อมูลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตนั้นน่าสงสัยในความถูกต้องทีเดียว"²⁰

นอกจากนั้นกลุ่มศึกษาค้นเอง ยังได้ชี้ต่อไปว่า

¹⁹ คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดียวกัน : 11.

²⁰ ดร.นาท ศัมทวิรุพท์, เรื่องเดียวกัน.

"ในรายงานของ กพผ. ฉบับดังกล่าว ระบุปริมาณความต้องการพลังงานไฟฟ้าทั้งหมดปี 2536 ไว้ว่า มีจำนวน 53,794.9 GWN ซึ่งหากเขื่อนมีประสิทธิภาพ 96.07% จริง จะผลิตพลังงานไฟฟ้าที่ firm energy ได้ 1,052 GWH เพราะฉะนั้นจะผลิตกระแสไฟฟ้าได้

$$= \frac{1,052 \text{ GWH}}{53,794.9 \text{ GWH}} \times 100 = 1.96 \%$$

ของความต้องการพลังงานไฟฟ้าทั่วประเทศ"²¹

และ ดร.นาท ศุภทวิรุพท์ ได้กล่าวในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีตอนหนึ่งว่า

"เขื่อนน้ำโจนที่บอกว่ามีกำลังผลิตถึง 580 เมกกะวัตต์ บุคคลที่ไม่มีพื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ก็มักเข้าใจว่า ถ้าอย่างนั้นก็น่าจะผลิตไฟฟ้าและประหยัดน้ำมันได้มาก.....กระผมเองเป็นวิศวกรไฟฟ้า เวลานี้รับผิดชอบการวางแผนพลังงานไฟฟ้าอยู่ ความจริงหน่วย เมกกะวัตต์ เป็นหน่วยกำลังมิใช่หน่วยพลังงาน โดยตัวของมันเองไม่ได้บอกเลยว่าจะประหยัดพลังงานหรือน้ำมันเท่าไร ท่านเองเดียวกับเรามีรถคันละ 150 แรงม้าอยู่สี่คัน ก็ไม่ได้บอกว่ามันจะกินน้ำมันปีละเท่าไร จนกว่าเราจะทราบว่ามันจะวิ่งวันละกี่ชั่วโมงหรือระยะทางกี่กิโลเมตรเสียก่อน ดังนั้นการที่เราจะทราบว่า เขื่อนน้ำโจนจะประหยัดน้ำมันได้ปีละเท่าไร เราจะต้องดูของพลังงานหรือ energy เสียก่อน โดยไม่ใช่หน่วยของกำลังหรือ power ดังที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ เขื่อนนั้น เปรียบเสมือนยักษ์ใหญ่ที่ขี้เกียจ การทำงานขึ้นอยู่กับน้ำในแต่ละปี ปีไหนน้ำมากก็ทำได้มากหน่อย ปีไหนน้ำน้อยก็ทำไม่ได้เท่าไร ข้อนี้สำคัญมากต้องพิจารณาให้ดี"²²

²¹ ดร.นาท ศุภทวิรุพท์, เรื่องเดียวกัน.

²² ดร.นาท ศุภทวิรุพท์, เรื่องเดียวกัน.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ในประเด็นนี้ กฟผ. ชี้แจงว่า

"ฝ่ายคัดค้านเข้าใจสับสนเกี่ยวกับเรื่อง firm & average energy กล่าวคือ firm energy เป็นพลังงานต่ำสุดที่สามารถผลิตได้ เช่นกรณีปีน้ำน้อย เป็นต้น เนื่องจากเขื่อนผลิตไฟฟ้าได้ตามสภาวะน้ำฝน ฉะนั้นการคิด firm energy ก็เพื่อเป็นแนวทางในการจัดระบบการผลิตไฟฟ้าเท่านั้น average energy เป็นพลังงานเฉลี่ยที่ควรจะได้ คิดจากสถิติของน้ำหลายสิบปี เขื่อนน้ำโจนสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้กว่า 2% ของความต้องการทั่วประเทศ เปรียบเทียบในปี 2536 ซึ่งในปีนั้น กฟผ. จะผลิตไฟฟ้าได้ประมาณ 41,000 ล้านกิโลวัตต์ ชั่วโมง แต่ถ้าขาดเขื่อนน้ำโจนจะต้องซื้อน้ำมันเพื่อผลิตไฟฟ้าทดแทนปีละ 1,550 ล้านบาท ตามที่ฝ่ายค้านอ้างความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าในปี 2536 เป็น 53,794.9 GWH นั้นไม่ถูกต้อง พลังงานที่อ้างดังกล่าว เป็นพลังงานรวมเฉลี่ยที่สามารถผลิตได้ และเขื่อนทุกเขื่อนของการไฟฟ้า ผลิตพลังงานไฟฟ้าได้เกินกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ที่คาดการณ์ไว้ก่อนสร้างเขื่อน"²³

1.7 อายุการใช้งานของเขื่อนมีจำกัด

จากการที่ กฟผ. ได้กล่าวไว้ในวารสาร "ข่าวสัปดาห์ฉบับพิเศษ เรื่อง ข้อเท็จจริงโครงการเขื่อนน้ำโจน" ว่าอายุการใช้งานของทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ไม่ยาวนาน ซึ่งแตกต่างจากการผลิตไฟฟ้าโดยใช้พลังงานน้ำที่มีอายุการใช้งานยาวนานกว่า เพราะทรัพยากรน้ำเกิดขึ้นทดแทนทุกปี

กลุ่มคัดค้าน

ในประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านเอง ได้แถลงว่า อายุการใช้งานของเขื่อนก็มีจำกัดเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงภาวะการตกตะกอนที่หน้าเขื่อน"²⁴

²³ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 6.

²⁴ มติชน (3 สิงหาคม 2525) : 2.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ได้ชี้แจงว่า

"คำนวณอายุการใช้งานโดยวิธีวิเคราะห์จากการตกตะกอน พบว่า เขื่อนจะมีอายุการใช้งานได้กว่า 400 ปี ส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น เครื่องจักร สายส่งไฟฟ้า ฯลฯ จะสึกหรอตามอายุการใช้งาน ซึ่งจะต้องซ่อมบำรุง เปลี่ยนทดแทนตามความจำเป็น ดังเช่น เขื่อนภูมิพล สร้างเมื่อปี 2507 ใช้งานมา 18 ปีแล้ว ยังสามารถปฏิบัติงานได้ตามปกติ"²⁵

2. ด้านการบริหารงาน

2.1 การกระทำผิดกฎหมายของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

สืบเนื่องจากการที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ทำการแผ้วถางเส้นทางเพื่อขนย้าย เครื่องมือและอุปกรณ์สำรวจจากเขื่อนศรีนครินทร์ ไปยังพื้นที่โครงการเขื่อนน้ำโจนเป็นระยะทาง 35 กิโลเมตร นั้น

กลุ่มคัดค้าน

กลุ่มคัดค้าน ได้ดำเนินการ ดังนี้

ก. โจมตีว่าการกระทำของ กฟผ. เป็นการกระทำผิดกฎหมาย โดยชี้ว่า

"การที่ กฟผ. ได้ปฏิบัติงานแผ้วถางป่า รวมทั้งก่อสร้างถนนซึ่งมีแนวทางผ่านเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณและศรีนครินทร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสลักพระ เขตป่าสงวนแห่งชาติเขาพระฤาษี เข่าบ่อแร่แปลงที่ 1 และเขตป่าสงวนตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 กรกฎาคม 2525 ซึ่งพื้นที่ทั้งหมดนี้ล้วนได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ พ.ศ.2489 พ.ร.บ.ป่าสงวน 2507 พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติ

²⁵ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เรื่องเดียวกัน,

พ.ศ.2504 และ พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 ซึ่งห้ามการบุกรุกทำลายเปลี่ยนแปลง สภาพป่าโดยเด็ดขาด ยกเว้นจะได้รับอนุญาตในกรณีต่าง ๆ ข้อเท็จจริงในปัจจุบัน ปรากฏว่า กฟผ. ศักดินน เข้าไปโดยผลการ ไม่ปรากฏว่าได้รับ อนุมัติจากคณะรัฐมนตรีหรือกระทรวง เกษตรและสหกรณ์แต่อย่างใด ซึ่งถือเป็นการกระทำผิดกฎหมาย"²⁶

ข. โจมตีว่าเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ โดยชี้ว่ากรณีที่ กฟผ. บุกรุกทำลายป่าไม้ในเขตอุทยานและรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งปรากฏว่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทยกระทำผิดกฎหมาย แต่เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้กลับมิได้ดำเนินการตามกฎหมาย เพียงแต่ระงับมิให้ผู้กระทำผิดดำเนินการต่อไปเท่านั้น มิได้จับกุม เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าเข้าข่ายความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 มาตรา 158 และมาตรา 165²⁷ (โปรดดูการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในบทที่ 3 หน้า 50)

ค. โจมตีกรณีนายพงศ์ โสโน อธิบดีกรมป่าไม้ ซึ่งแสดงความเห็นผ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์แนวหน้า ในคอลัมน์ความเห็นจากผู้อ่าน ฉบับวันที่ 26, 27, 28 กุมภาพันธ์ 2526 ซึ่งแสดงความเห็นสนับสนุนการสร้างเขื่อนน้ำโจน ว่า

"อเนิงหน้าที่โดยตรงของกรมป่าไม้ คือ การป้องกัน ปรบปรุง และรักษาป่าของประเทศ ถ้าแม้แต่เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกรม ป่าไม้ เช่น อธิบดี ก็ยังไม่เห็นความสำคัญของป่าไม้แล้ว ก็ไม่น่าสงสัยเลยว่า ทำไมปัจจุบันป่าไม้ของเราจึงเหลือไม่ถึง 20% ของพื้นที่ทั้งประเทศ"²⁸

²⁶ ร.ต.ท.ชัยยันต์ ลากกิจ (ฝ่ายกฎหมายนิเวศวิทยาสมาคมแห่งประเทศไทย)"

"กฎหมายอยู่ที่ไหนใครบอกที," อ้างถึงในคณะศึกษามหาบัณฑิตฯ, เรื่องเดียวกัน : 40-41.

²⁷ คณะศึกษามหาบัณฑิตฯ, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

²⁸ สมาคมธรรมิวิทยาแห่งประเทศไทย, "จดหมายเปิดผนึก," 3 มีนาคม 2526.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ได้ตอบว่า

"เรื่องนี้ กฟผ. ได้ปรึกษาหารือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2524 โดยมีรัฐมนตรีฯ อาสัติ อากาภิรม เป็นประธานในที่ประชุม ผู้ร่วมประชุมประกอบด้วยอธิบดีกรมป่าไม้ รองอธิบดีกรมป่าไม้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงเกษตรฯ ผลการประชุมพอสรุปได้ว่า กระทรวงเกษตรฯ ไม่ขัดข้องที่ กฟผ. จะปรับปรุงถนนไปห้วงงาน ระยะทาง 130 กิโลเมตร ด้วยการซ่อมแซมถนนเดิม (ซึ่งใช้ชักลากไม้และขนแร่) กฟผ. มิได้ตัดถนนใหม่เข้าไปในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และการดำเนินงานก็ได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในระดับหนึ่งแล้ว กรมป่าไม้จึงแจ้งให้ กฟผ. ระวังการปรับปรุงโครงการนี้ไว้ก่อน การปรับปรุงได้ทำแล้วเสร็จไปประมาณ 30 กิโลเมตร โดยใช้ลูกจ้างเสริมพิจารณาจรจร เสียค่าวัสดุไปประมาณ 5 ล้านบาท การดำเนินงานไม่ได้กระทำโดยผลการสำหรับต้นไม้ที่ตัดฟันเฉพาะเท่าที่จำเป็น เมื่อตัดฟันแล้วก็ไม่นำไม้ไว้ข้างทาง เพื่อทางป่าไม้จะดำเนินการนำออกตามระเบียบกฎหมาย"²⁹

อย่างไรก็ตาม กลุ่มคัดค้าน ได้อ้างความเห็นของเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ว่าการประชุม เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2524 นั้น กรมป่าไม้ไม่ได้อนุมัติ เพียงแต่รับหลักการ ซึ่งจะต้องได้รับอนุมัติจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อน

2.2 การชี้ความบกพร่องในการบริหารงานของรัฐ

กลุ่มคัดค้าน

กลุ่มคัดค้านชี้ว่า กรณีที่ กฟผ. กระทำผิดกฎหมายนั้น แสดงว่า

- ก. รัฐบาลละเลย และเพิกเฉยต่อการกระทำผิดกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ³⁰
- ข. รัฐบาลไม่ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นและความเดือดร้อนของประชาชน

²⁹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 8 - 9.

³⁰ สมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.26.

ในส่วนที่จะได้ผลกระทบจากโครงการนี้ เชียงอารยะประเทศพึงปฏิบัติ ซึ่งเป็นการไม่ส่งเสริมการพัฒนาฯ "จากล่างไปสู่นบน"³¹

ค. ความบกพร่องของพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2521 ซึ่งให้อำนาจ กฟผ. ไว้กว้างขวางมาก ซึ่งระบุให้ กฟผ. มีอำนาจกระทำกิจการภายในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา 6 อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึง

" (3) สำรอง วางแผน ออกแบบ จัดซื้อ สร้าง และติดตั้ง
อันเกี่ยวกับกิจการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

(4) สร้าง เขื่อนกั้นน้ำ เขื่อนระบายน้ำ เขื่อนกักเก็บน้ำ
อ่างเก็บน้ำ หรือสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์ของเขื่อนหรืออ่างนั้น
เพื่อการผลิตพลังงานไฟฟ้า หรือเพื่อการพัฒนาการไฟฟ้า
พลังน้ำหรือเพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการไฟฟ้า"³²

ซึ่งการให้อำนาจแก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยไว้กว้างขวางเช่นนี้
เป็นเรื่องที่จะต้องมีการทบทวนแก้ไข กล่าวคือ

"การสร้างเขื่อนต่าง ๆ เป็นกระบวนการหนึ่งเพื่อการพัฒนา
ทรัพยากรธรรมชาติของชาติที่ต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบและ
ละเอียดถี่ถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า
เนื่องจากต้นน้ำลำธาร เป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฏจักรของน้ำ
ตามธรรมชาติ และมีความสำคัญต่อกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพ
และการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชน
ด้วยเหตุนี้ แหล่งต้นน้ำลำธารนับเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ
อย่างยิ่งของประเทศ การที่รัฐบาลยินยอมให้ กฟผ.
ดำเนินการพัฒนาแต่เพียงหน่วยงานเดียว ย่อมไม่เป็นธรรม
ต่อสังคม เพราะจะทำให้เกิดความบกพร่องและสูญเสีย
โอกาสที่จะพัฒนาด้านอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ
คุ้มค่าที่สุดแก่ประชาชน"³³

³¹ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

³² "พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511." (กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์นิติเวช, 2516), หน้า 3 - 4.

³³ สมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4, 27.

ง. รัฐบาลไม่ควรที่จะให้ความสำคัญกับโครงการนี้มากนัก ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาอย่างเร่งด่วนแต่ประการใด ทางที่ถูกแล้ว รัฐบาลควรจะทบทวนการดำเนินงานของเขื่อนผลิตไฟฟ้าที่สร้างเสร็จแล้วทั่วประเทศก่อนที่จะพัฒนาเขื่อนน้ำโจน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

เท่าที่สามารถประมวลเอกสารได้นั้น ผู้วิจัยไม่พบว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยตอบโต้ประเด็นนี้ว่าประการใด ซึ่งการที่ไม่ได้โต้ตอบนั้น อาจเป็นเพราะเห็นว่า ฝ่ายคัดค้านมิได้ชี้ถึงความบกพร่องของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต หากแต่ชี้ถึงความบกพร่องในด้านการนิติบัญญัติและการบริหารของรัฐบาล

2.3 การพิจารณาเลือกใช้ทรัพยากรอย่างอื่นแทนการสร้างเขื่อนน้ำโจน

กลุ่มคัดค้าน

โดย ดร.นาท ศัพท์วิรุฬห์ ได้เสนอว่า รัฐบาลควรจะงดการสร้างเขื่อนพลังไฟฟ้าขนาดใหญ่เช่นเขื่อนน้ำโจน เพราะยังมีทางเลือกอื่นอยู่ เช่น ก๊าซธรรมชาติ หรือ ถ่านหินลิกไนต์ เป็นต้น³⁴

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

"กฟผ. ได้ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรอื่น ๆ อย่างรีบเร่ง คือ 1. โครงการใช้ถ่านหินลิกไนต์ที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งคาดว่าจะผลิตไฟฟ้าได้รวมทั้งหมดประมาณ 1,725,000 กิโลวัตต์ โดยขณะนี้ผลิตกระแสไฟฟ้าไปแล้ว 275,000 กิโลวัตต์ และกำลังอยู่ระหว่างก่อสร้างอีก 900,000 กิโลวัตต์

2. โครงการผลิตไฟฟ้าโดยใช้ก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย มีโครงการบางปะกง ซึ่งจะมีกำลังผลิตรวมถึง 480,000 กิโลวัตต์

³⁴ ดร.นาท ศัพท์วิรุฬห์, เรื่องเดียวกัน.

และกำลังก่อสร้างเพิ่มเติมอีก 1,340,000 กิโลวัตต์ นอกจากนั้น ยังได้นำก๊าซธรรมชาติมาใช้ทดแทนน้ำมัน ที่โรงจักรพระนครใต้ โดยมีกำลังผลิต 900,000 กิโลวัตต์ และยังได้ดำเนินการวางแผนก่อสร้างแหล่งผลิตโดยใช้ก๊าซธรรมชาติจากแหล่งอื่น ๆ เช่น ที่ลานกระบือ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรเหล่านี้ มีแต่จะหมดสิ้นไปเรื่อย ๆ โดยไม่เกิดการทดแทน"³⁵

2.4 การชี้ว่าการสร้างเขื่อนเป็นการพัฒนาที่ผิดทาง

กลุ่มคัดค้าน

การพัฒนาประเทศที่เป็นการลงทุนขนาดใหญ่ เช่น ถนน ทนทาง เขื่อนนั้น รัฐบาลไทยได้ดำเนินการมาโดยตลอด ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2-4 ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สินต่างประเทศอย่างสูง ประกอบกับการใช้ประโยชน์จากสิ่งก่อสร้างเหล่านั้นยังไม่ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ดังนั้นรัฐบาลควรทบทวนการก่อสร้างโครงการใหญ่ ๆ เช่นการสร้างเขื่อนน้ำโจน หรือทบทวนแนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลด้วย

กลุ่มคัดค้านเสนอว่า การพัฒนาประเทศในปัจจุบัน จะต้องนำเอาแนวความคิดในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาพิจารณาด้วย ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลจะต้องพิจารณาว่า

1. ในการใช้ทรัพยากรนั้นคุ้มค่าหรือไม่
2. การพัฒนานั้น พัฒนาเพื่อใคร คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือคนส่วนใหญ่ของประเทศ
3. จะต้องคำนึงผลในอนาคตของการพัฒนาที่จะตกแก่คนรุ่นหลังด้วย³⁶

³⁵ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสัปดาห์ฉบับพิเศษ (12 กรกฎาคม 2525) : 2.

³⁶ แฉลงการณ์ชมรมอนุรักษ์ฯ 15 สถาบัน, มติชน (7 ตุลาคม 2525) : 12.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

- ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้

2.5 ความขัดแย้งของนโยบายรัฐบาล

กลุ่มคัดค้าน

ดร. สุรพล สุตารา ชี้ว่า

"หากรัฐบาลอนุมัติให้สร้างเขื่อนน้ำโจน จะเป็นการขัดกับนโยบายของรัฐบาลที่เคยแถลงไว้ต่อรัฐสภา เนื่องจากรัฐบาลได้เคยแถลงไว้ว่า จะพยายามเสริมสร้างอุทยานแห่งชาติ และป่าต้นน้ำลำธารให้มีมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ การสร้างเขื่อนน้ำโจนเป็นการทำลายป่าไม้ในเขตอนุพันธุสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งเป็นการขัดต่อนโยบายรัฐบาล"³⁷

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

- ไม่มีการกล่าวถึงประเด็นนี้

3. ด้านข้อมูลประกอบโครงการ

3.1 ข้อมูลด้านอุทกศาสตร์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและของกรมอุตุนิยมวิทยาไม่ตรงกัน สืบเนื่องจากการที่กลุ่มคัดค้านได้วิพากษ์วิจารณ์ว่า ระหว่างการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์นั้น กพผ.ได้กักน้ำในลำน้ำแควใหญ่ไว้หมด ทำให้เกิดภาวะดินเค็มในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง กพผ.ได้โต้แย้งว่าเกิดขึ้นเนื่องจากสภาวะฝนแล้งในปี 2520 - 2523 และระบุว่า "ปี 2522 ปริมาณฝนตกเฉลี่ยประมาณ 149 มิลลิเมตร (ตามปกติแล้วบริเวณนี้มีฝนตกเฉลี่ยปีละประมาณ 1,100 มิลลิเมตร)"³⁸

³⁷ไทยรัฐ (13 กุมภาพันธ์ 2526) : 16.

³⁸การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสปกดาท์ฉบับพิเศษ (12 กรกฎาคม 2525) : 4 - 5.

กลุ่มคัดค้าน

ต่อประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านได้เปรียบเทียบข้อมูลปริมาณน้ำฝนของ กฟผ. กับของ
กรมอุตุนิยมวิทยา ดังนี้³⁹

ปริมาณน้ำฝนปี 2522 จังหวัดสมุทรสงคราม

สถานที่	กรมอุตุนิยมวิทยา (มม.)	กฟผ. (มม.)	ต่ำกว่า ความเป็นจริง	ผิดพลาด ร้อยละ
อ.เมือง	475.3	149.3	326	318.35
อ.อัมพวา	668.6	-	-	-
อ.บางคณที	586.5	-	-	-
รวม	1,730.4			
เฉลี่ย 3 อำเภอ	576.8	-	427.5	386.34

ซึ่งจากข้อมูลนี้ กลุ่มคัดค้านชี้ว่า ปริมาณน้ำฝนของ กฟผ.ต่ำกว่าข้อมูลปริมาณน้ำฝน
ของกรมอุตุนิยมวิทยาถึง 326 มิลลิเมตร หรือร้อยละ 318.35 (เทียบกับอำเภอเมือง และ
ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย 3 อำเภอถึงร้อยละ 386.34

"การที่ข้อมูลผิดพลาดเช่นนี้จะทำให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
เช่นการออกแบบตัวเขื่อน การกำหนดความสูงของเขื่อน การประเมิน
พลังงานที่ได้ปริมาณน้ำเพื่อการชลประทาน งบประมาณลงทุน ฯลฯ
ผิดพลาดหมด"⁴⁰

³⁹ คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เรื่องเดียวกัน : 3.

⁴⁰ สมพงษ์ ธงชัย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.34.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. แย้งว่า ปริมาณน้ำฝน 149,30 มิลลิเมตรนั้นได้มาจาก "รายงานแนวทางการแก้ไขปัญหาดินเค็มจังหวัดสมุทรสงคราม เล่มที่ 1 จัดทำโดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย เสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2525"⁴¹

3.2 ข้อมูลพื้นที่อ่างเก็บน้ำไม่ตรงกับข้อมูลของกรมป่าไม้

จากการที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ระบุว่า การก่อสร้างเขื่อนน้ำโจน จะทำให้เกิดพื้นที่อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เนื้อที่ 142 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 88,750 ไร่ ที่ระดับ 380 รทก.

กลุ่มคัดค้าน

กลุ่มคัดค้านอ้างว่า ฝ่ายใช้ประโยชน์ที่ดิน กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ คำนวณว่าจะสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ถึง 223,17 ตารางกิโลเมตร หรือ 139,478.78 ไร่⁴²

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ.ชี้แจงว่า ประเด็นนี้เคยถกเถียงกันในที่ประชุมอนุกรรมการประสานงานแก้ไขผลกระทบเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ และเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2525 ได้เชิญเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกรมป่าไม้มาร่วมพิจารณา และทุกฝ่ายยอมรับเนื้อที่น้ำท่วม 142 ตารางกิโลเมตร⁴³

⁴¹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสปีดคำต่อฉบับพิเศษ (4 ตุลาคม 2525) : 4.

⁴² กองจัดการที่ดิน กรมป่าไม้, อ้างถึงในคณะนักศึกษามหาบัณฑิตฯ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

⁴³ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 4.

3.3 ข้อมูลการเปรียบเทียบการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และที่ดินเนื่องจากการสร้าง เขื่อน

กลุ่มศึกษาค้น

จากเอกสารชี้แจงของ กฟผ. ซึ่งมาชี้แจงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อ 4 ตุลาคม 2525 ในหัวข้อเรื่อง "บทบาทของเขื่อนต่อการพัฒนาประเทศ" ได้เปรียบเทียบพื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนต่าง ๆ ทั่วประเทศว่ามีเนื้อที่ 1,818.20 ตารางกิโลเมตร ขณะที่พื้นที่ประเทศไทยมี 504,000 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.353 ของพื้นที่ประเทศไทย ฝ่ายศึกษาค้นโต้แย้งว่า "เป็นการเปรียบเทียบที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นที่ต้นน้ำลำธารทั้งสิ้น การเปรียบเทียบเนื้อที่สูญเสียต้อง เปรียบเทียบกับพื้นที่ต้นน้ำลำธารจึงถูกต้อง เพราะเนื้อที่ดินของประเทศไทยจำแนกเป็นหลายประเภท"⁴⁴

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁴ สมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.4.

ภาพที่ 6

พื้นที่อ่างเก็บน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

เขื่อน	พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตารางกิโลเมตร)
1. ภูมิพล	259.60
2. สิริกิตต์	200
3. ศรีนครินทร์	419
4. อุบลรัตน์	410
5. สิรินธร	288
6. จุฬารัตน์	12
7. น้ำพุง	21.60
8. แก่งกระจาน	46.50
9. ท่าทุ่งนา	8.10
10. ห้วยกุ่ม	2.40
รวม	1,818.20

พื้นที่ประเทศไทย 504,000 ตารางกิโลเมตร

พื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนต่าง ๆ 1,818.20 ตารางกิโลเมตร

คิดเป็นร้อยละ เมื่อเทียบกับพื้นที่ประเทศไทย ข 0.353%

ที่มา : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เอกสารประกอบคำชี้แจงโครงการเขื่อน
น้ำโจน ฉบับวันที่ 4 ตุลาคม 2525.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

- ไม่พบว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้แย้งในประเด็นนี้ 3.4

ข้อมูลด้านมูลค่าของป่าไม้

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. เสนอว่า "ป่าไม้ ๗ บริเวณอ่างเก็บน้ำของเขื่อนน้ำโจนคิดเป็นมูลค่าประมาณ 640 ล้านบาท และมูลค่าของไม้ที่ตัดออกนี้ไม่ได้หายไปไหน แต่จะเป็นประโยชน์กับรัฐโดยการทำไม้ออก คือองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ"⁴⁵

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้กลุ่มคัดค้านได้แย้งว่า ป่าทำหน้าที่เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำ แม่น้ำให้ออกซิเจน อนุรักษ์ธรรมชาติ การสร้างภาวะสมดุลของธรรมชาติ สรุปว่า "ป่าเป็นระบบนิเวศระบบหนึ่ง" การคิดมูลค่าของป่าไม้เพียงการตีราคาไม้แต่ละต้นนั้นไม่ถูกต้อง เพราะมูลค่าของระบบนิเวศมีค่ามหาศาล เป็นมูลค่าทางสังคม (social cost) ที่ กฟผ. ไม่นำมาประเมินราคาด้วย⁴⁶

3.5 การสร้างเขื่อนน้ำโจนเป็นเงื่อนไขให้มีการทำลายป่าไม้มากขึ้น

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านชี้ว่า การสร้างเขื่อนในหลาย ๆ ที่ ถนนที่ กฟผ. ไปสร้างไว้ ทำให้สะดวกแก่การเคลื่อนย้ายอพยพของประชากรจำนวนมากตามเข้าไปกับถนนหนทาง จะทำให้ป่าไม้ถูกทำลายในที่สุด เช่น เขื่อนยันฮี เขื่อนน้ำพอง เขื่อนน้ำพรม ฯลฯ⁴⁷

⁴⁵ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสปีดไลท์ฉบับพิเศษ (12 กรกฎาคม 2525) : 7.

⁴⁶ คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

⁴⁷ สมาคมนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม, "หยุดเถิดเขื่อนน้ำโจน," (มีนาคม 2526): 15.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ.ชี้แจงว่า "สำหรับโครงการเขื่อนน้ำโจนนั้น กฟผ.จัดสรรเงินงบประมาณให้กรมป่าไม้ดูแลอนุรักษ์พื้นที่รองรับน้ำฝนทั้งหมด 100% เป็นเงินถึง 230 ล้านบาท⁴⁸ และกล่าวต่อไปว่า "ปัญหาป่าไม้ที่ถูกทำลายนั้น สาเหตุสำคัญ ไม่ได้อยู่ที่มีถนนเข้าไป เพราะในข้อเท็จจริงป่าส่วนใหญ่ถูกทำลายไปทั้ง ๆ ที่ไม่มีถนนตัดผ่าน และในพื้นที่แถบนี้ ได้มีเส้นทางอื่น ๆ อยู่แล้ว หากปล่อยไว้ตามเดิมจะสามารถป้องกันการบุกรุกทำลายป่าได้หรือไม่"⁴⁹

3.6 ข้อมูลด้านสัตว์ป่า

กลุ่มสัตว์ป่า

ประเด็นนี้กลุ่มสัตว์ป่าได้ชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพป่า ภายหลังจากการสร้างเขื่อนน้ำโจน นอกจากจะกระทบกระเทือนต่อสัตว์ป่าขนาดใหญ่เท่านั้นหากแต่กระทบกระเทือนต่อสัตว์เล็ก ๆ อาทิเช่น จุลชีพ สัตว์เลื้อยคลาน ฯลฯ ซึ่งสัตว์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบของระบบความสมดุลในธรรมชาติที่มีประโยชน์

ทางด้านสัตว์ป่านั้น นายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล เลขาธิการนิคมไพรสมาคม ได้ทำหนังสือถึงนายสมหมาย สุนทรกุล ประธานคณะทำงานฯ ว่า

"เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและห้วยขาแข้ง เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ใหญ่ที่สุด และมีสัตว์นานาชนิดชุกชุมมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สัตว์ป่าเหล่านี้ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานที่ทำมาหากินตามฤดูกาล คือ ท่องเที่ยวหากินห่อไม้ตามฤดูกาล ต้นไม้อ่อน ๆ ยอดไม้และหญ้าอ่อน การสร้างเขื่อนน้ำโจนจะทำให้เกิดทะเลสาบใหญ่ขึ้น จะทำให้สัตว์ป่าต่าง ๆ ติดขัดในการย้ายถิ่นที่ทำมาหากิน ทำให้การทำมาหากินผิดปกติ และมีผลกระทบ

⁴⁸ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 10 - 11.

⁴⁹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสัปดาห์ฉบับพิเศษ (12 กรกฎาคม 2525) : 8.

กระเทียมการผสมพันธุ์จะมีน้อยลง สัตว์ป่าจะสูญพันธุ์ไปในอนาคต
อันใกล้ เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
เขาสัสกพระมาแล้ว.....

.....และนำท่วมทันทันที จะทำให้สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมต่าง ๆ ยาย้ายถิ่นที่พำนักหากินได้ยาก จำนวนสัตว์จะค่อย ๆ ลดน้อยลง
แต่ละชนิดจะสูญพันธุ์ภายในไม่ช้า⁵⁰

นอกจากนั้นสภาพป่าทุ่งใหญ่นเรศวรนั้นมีลักษณะพิเศษในด้านเขตสัตว์ภูมิศาสตร์
อันทำให้กลายเป็นศูนย์กลางของสัตว์ป่า ปრაกฏมีสัตว์ป่าหายากหลายชนิด ตลอดจนปรากฏ
พืชพรรณที่มีคุณค่านานาประการ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ได้ให้ข้อมูลว่า

"เขตนํ้าท่วมเหนือเขื่อนมีเนื้อที่ 88,750 ไร่ อยู่ในพื้นที่เขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่าซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมดถึง 2 ล้านไร่ นอกจากนี้พื้นที่
ของทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันออกยังเชื่อมกันกับเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่าห้วยขาแข้งซึ่งจะมีเนื้อที่อีก 1 ล้านไร่ ทางด้านตะวันตก
เฉียงใต้เชื่อมกับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเกริงกะเวีย มีเนื้อที่ 0,32
ล้านไร่ พื้นที่เขตสงวนสัตว์ป่าบริเวณนี้จึงมีเนื้อที่รวมกันถึง 3.3
ล้านไร่ เปรียบเทียบกับเนื้อที่โครงการอ่างเก็บน้ำขนาด
88,750 ไร่ จะกระทบกระเทือนป่าเพียงส่วนน้อย ประมาณ
ร้อยละ 2.6 เท่านั้น....ส่วนที่กล่าวว่าสัตว์จะถูกนํ้าท่วมตาย
จำนวนมากนั้น ข้อเท็จจริงในการกักเก็บน้ำจะมีระดับสูงขึ้นเพียง
วันละเล็กน้อย สัตว์ป่าสามารถอพยพขึ้นสู่ที่สูงได้เอง โดย
เฉพาะอย่างยิ่ง อ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำโจนจะมีลักษณะเป็นอ่างแคบ
และมีแนวยาวไปตามช่องเขา ยิ่งช่วยให้สัตว์ป่าอพยพได้ง่ายเข้า
อาจจะมีส่วนติดต่อยู่บริเวณที่เป็นเกาะบ้าง แต่ไม่ยุ่งยากอะไร
ในการช่วยอพยพ ซึ่งการไฟฟ้าฯ ได้จัดสรรงบประมาณไว้แล้ว
อย่างเพียงพอสำหรับการช่วยอพยพสัตว์"⁵¹

⁵⁰ นิยมไพรสมาคม, "หนังสือไม่มีเลขที่," 5 พฤศจิกายน 2525.

⁵¹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 13.

3.7 ข้อมูลด้านทรัพยากรธรณีและโบราณคดี

จากการสำรวจเบื้องต้นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เกี่ยวกับทรัพยากรธรณีและโบราณคดีนั้น (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 3)

กลุ่มคัดค้าน

ก. ทางด้านทรัพยากรธรณี ซึ่งมีการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามีหลักฐานทางธรณีวิทยา บ่งชี้ว่าบริเวณนั้นมีโครงสร้างทางธรณีวิทยาเหมาะสมและอาจมีศักยภาพสูงที่จะเป็นแหล่งแร่สำคัญนั้น การไฟฟ้าควรจะได้ทำการสำรวจทางธรณีฟิสิกส์และธรณีเคมีขึ้นรายละเอียด ซึ่งอาจพบว่ามีแร่ธาตุที่มีคุณค่ามากกว่าการสร้างเขื่อนน้ำโจนก็ได้ นั่นก็หมายความว่าจำเป็นต้องชะลอการสร้างเขื่อนออกไปอีก 5 หรือ 10 ปี⁵²

ข. ด้านโบราณคดีนั้น รองศาสตราจารย์ปรีชา กาญจนาคม แห่งภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะสำรวจศึกษานิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการเขื่อนน้ำโจนด้านโบราณคดี กับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ชี้ว่า

"การสำรวจที่รายงานว่าพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น เป็นรายงานของการสำรวจเมื่อปี 2522 ในบริเวณพื้นที่ 140 ตารางกิโลเมตร แต่การสำรวจครั้งนั้นทำได้เพียง 10 กิโลเมตร จากทิวงานเขื่อน (DAM SITE) หรือประมาณ 15 ตารางกิโลเมตรเท่านั้นของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่นอกเหนือจากนั้นไม่สามารถเข้าไปสำรวจได้ ด้วยเป็นแหล่งของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ไม่ยอมให้ผ่านเข้าไป จึงจำเป็นต้องล้มเลิกโครงการสำรวจ... เป็นที่น่าสังเกตว่าการสร้างเขื่อนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเกือบทุกแห่ง ไม่ได้มีการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนทางวิชาการโบราณคดีเลย ส่วนมากหรือเกือบทั้งหมด มีแต่เพียงการสำรวจเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้หลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

⁵² สุชาติ นวกวงษ์, "รายงานการสำรวจเดินทางด้วยเท้าเข้าแอ่งแม่จัน."

ต้องถูกทำลายไปอย่างน่าเสียดาย.....และขณะนี้กำลังเกิด
 ปัญหาดังกล่าวในบริเวณที่จะสร้างเขื่อนเขาแหลม แม่น้ำแควน้อย
 ซึ่งผู้เขียนได้เข้าสำรวจเมื่อปี 2518 พบแหล่งโบราณคดีสมัยก่อน
 ประวัติศาสตร์ โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ (ซึ่งบริเวณที่น้ำจะ
 ท่วมนั้น เคยเป็นเส้นทางเดินทัพและสนามรบครั้งอยุธยา และ
 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น) กับได้พบคูร์ถไฟ เส้นทางรถไฟ และ
 เส้นทางรถยนต์ที่ผู้บุกรุกสร้างขึ้น เมื่อคราวสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้
 เขียนได้เคยเสนอโครงการให้การไฟฟ้า ออกทุนการขุดค้น ขนย้าย
 หรือจำลองโบราณสถานสำคัญนำมาสร้างพิพิธภัณฑ์ให้แล้วเสร็จในปี
 2520 แต่การไฟฟ้า ปฏิเสธ โดยบอกว่าไม่มีหน้าที่ทำอย่างนั้น
 แต่ที่เอาเงินไปสร้างสนามกอล์ฟ และบ้านพักสวยหรูได้ก็ไม่ทราบว่ามี
 สิ่งเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับ การสร้างเขื่อน และเป็นหน้าที่ของการไฟฟ้า
 ด้วยหรือ.....เฉพาะโครงการสร้างเขื่อนน้ำจันทน์ คงจะต้องมี
 การสำรวจต่อจากพื้นที่ที่ได้มีการสำรวจไปแล้ว และให้เริ่มงานขุดค้น
 ทั้งหมดโดยเร็ว หรือถ้าไม่มีการสร้างเขื่อนได้ก็จะดี⁵³

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

- ในประเด็นเรื่องทรัพยากรธรณีนั้น ไม่พบการโต้แย้งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต
 แห่งประเทศไทย

ส่วนทางด้านโบราณคดีนั้น กฟผ. ชี้แจงว่า

"ยังไม่เคยมีหลักฐานยืนยันว่าพื้นที่ซึ่งจะเป็นอ่างเก็บน้ำมี หรือ
 พบหลักฐานทางโบราณคดีที่มีคุณค่าเลย ได้พบเพียงหลักฐานทาง
 โบราณคดี เช่น ขวานหิน ในบริเวณถ้ำ 2 แห่งที่ระดับความสูง
 480 เมตร รทก. และ 750 เมตร รทก. ซึ่งอยู่สูงกว่าระดับ
 เก็บกัก ซึ่งเขื่อนน้ำจันทน์จะเก็บกักน้ำสูงสุดที่ 370 เมตร รทก.
 เท่านั้น และ กฟผ. ได้จัดงบประมาณให้กรมศิลปากรเพื่อตรวจสอบ
 ชั้นสุดท้ายเพื่อตรวจสอบและขุดค้นเพิ่มเติม 3,903,550 บาท และ
 หากขุดพบวัตถุโบราณที่มีคุณค่าก็จะขุดย้าย ก่อนการกักเก็บน้ำในเขื่อน"⁵⁴

⁵³ ปรีชา กาญจนาคม, ผลกระทบต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์จากการ
 สร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า," วารสารสิ่งแวดล้อม 9 (มกราคม 2526) : 20.

⁵⁴ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 7.

3.8 ข้อมูลเสริมอื่น ๆ

กรณีนี้ กฟผ. ได้เสนอว่า การสร้างเขื่อนน้ำโจนจะสนองความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร จะช่วยเพิ่มต้นทุนน้ำในลุ่มน้ำแม่กลอง และน้ำจากลุ่มน้ำแม่กลองส่วนหนึ่งจะนำมาเพื่อใช้ในการประปาของกรุงเทพฯ⁵⁵

กลุ่มคัดค้าน

ได้โต้แย้งไว้ดังนี้

"ก. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ พยายามจะเพิ่มผลได้ (benefit) ของโครงการอย่างเกินความจริงโดยเฉพาะน้ำทางการเกษตรหรือชลประทานนั้น เขื่อนน้ำโจนเป็นเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า การผลิตกระแสไฟฟ้าไม่ได้เป็นผลพลอยได้จากการระบายน้ำเพื่อการเกษตร เช่นที่การไฟฟ้าอ้าง ด้วยเหตุนี้ น้ำที่เคยไหลตลอดเวลาตามธรรมชาติ จะถูกบีบให้ไหลตามความต้องการผลิตกระแสไฟฟ้า ไม่เคยปรากฏว่ามีเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเขื่อนไหนที่ปล่อยน้ำให้ไหลผ่านกังหันน้ำลงมาตามช่องแม่น้ำเดิมตลอดวันตลอดคืน ได้อย่างมากก็จะปล่อยน้ำในช่วงเวลาหัวค่ำ (peak load period) เพียง 2 - 4 ชั่วโมงเท่านั้น"⁵⁶

ข. การเพิ่มต้นทุนน้ำในลุ่มน้ำแม่กลองนั้น กลุ่มคัดค้านแย้งว่า "เขื่อนน้ำโจนตั้งอยู่ในแนวหินผุ ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ เพราะเขื่อนสรีนครินทร์เองยังประสบปัญหาเรื่องหินผุ กักเก็บน้ำไม่ได้ตามเป้าหมาย"⁵⁷

⁵⁵ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, "เอกสารประกอบการชี้แจงต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี," 4 ตุลาคม 2525.

⁵⁶ ดร.นาท ตัณฑวิรุฬห์, เรื่องเดียวกัน.

⁵⁷ สมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.59 - 4.61.

"ค. การจะนำน้ำจากลุ่มน้ำแม่กลองมาใช้เพื่อการประปา นั้น เฉพาะการรุกของน้ำเค็มในลุ่มน้ำแม่กลองนั้น ปริมาณน้ำในเขื่อน ศรีนครินทร์และท่าทุ่งนา ไม่มีปริมาณเพียงพอที่จะผลักดันได้ เนื่องจากปริมาณน้ำจะต้องขึ้นกับการผลิตไฟฟ้า ดังนั้นการจะเอาน้ำมาทำน้ำประปาจึงยากที่จะเป็นจริง"⁵⁸

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ประเด็นนี้ กฟผ. ชี้แจงว่า

"โครงการสร้าง เขื่อนจะต้องมีการสำรวจสภาพทางธรณีวิทยา โดยละเอียดรอบคอบตามหลักวิชาการ เมื่อถึงคราวก่อสร้างก็มีการควบคุมและตรวจสอบให้มีคุณภาพตามมาตรฐานทุกขั้นตอน การเก็บกักน้ำของเขื่อนศรีนครินทร์ซึ่งเริ่มเมื่อ 5 สิงหาคม 2520 สามารถยืนยันได้ว่าไม่เคยปรากฏสิ่งผิดปกติเลย เขื่อนสามารถเก็บกักน้ำได้ดีเช่นเดียวกับเขื่อนอื่น ๆ ไม่เคยมีการกัดเซาะน้ำปูนใหม่ตามที่มีการโจมตี ตั้งแต่ดำเนินงานมาจนถึงเดือนพฤษภาคม 2525 ได้ระบายน้ำมีปริมาณทั้งสิ้น 29.18 ล้านลูกบาศก์เมตร ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 703 ล้านกิโลวัตต์ชั่วโมง เทียบเป็นน้ำมันเตา 183 ล้านลิตร..... นอกจากนั้นการระบายน้ำออกจากเขื่อนแต่ละเขื่อน จะมีคณะกรรมการระหว่างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและกรมชลประทาน วางแผนควบคุมการใช้น้ำอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การผลิตไฟฟ้าสอดคล้องกับความต้องการใช้น้ำเพื่อการชลประทาน"⁵⁹

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁵⁹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสัปดาห์ฉบับพิเศษ (12 กรกฎาคม

4. การประเมินข้อมูลด้านผลเสียที่มีต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

4.1 ผลเสียด้านการสูญเสียบุุยธรรมชาติ

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านอ้างข้อมูลของกรมประมงตามหนังสือลงวันที่ 25 สิงหาคม 2525⁶⁰ ซึ่งระบุว่า "เขื่อนน้ำโจนจะกักเก็บตะกอนต่าง ๆ ที่ปนมากับน้ำให้ตกตะกอนอยู่ในอย่างเก็บน้ำเป็นจำนวนประมาณ 275,500 ลูกบาศก์เมตรต่อปี" ซึ่งหากป่าไม้ถูกทำลายมากขึ้นตะกอนเหล่านั้นจะมีมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เขื่อนตื้นเขินเร็ว และ

การตกตะกอนในเขื่อนต่าง ๆ นั้น จะทำให้พื้นที่เกษตรด้านใต้เขื่อนขาดความอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของบุุยธรรมชาติที่จะมาตามกระแส น้ำหลากถูกเขื่อนกักเก็บไว้หมด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นความสูญเสียทางสังคมที่จะต้องถือ เป็นส่วนหนึ่งของการลงทุนโครงการด้วย

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ชี้แจงว่า "การพัฒนาแหล่งน้ำ เป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรสามารถปลูกพืชได้หลายฤดูกาลมากขึ้น การเกษตรทุกวันนี้ต้องพึ่งบุุยช่วยเป็นจำนวนมาก บุุยธรรมชาติ เป็นเพียงส่วนหนึ่ง แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเพิ่มผลผลิต ฉะนั้นการทำนาก็และนาปรังจะให้ผลผลิตน้อยถ้าไม่ใช้บุุย"⁶¹

4.2 การเกิดปัญหาดินเค็ม (Salination) บริเวณพื้นที่แถบปากน้ำแม่กลอง
อันเนื่องจากการกักเก็บน้ำของเขื่อนน้ำโจนในระยะยาว

⁶⁰อ้างถึงในสมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.66.

⁶¹การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสปกดาห์ฉบับพิเศษ (4 ตุลาคม 2525) : 13.

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านได้อ้างประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจากกรณีเขื่อนศรีนครินทร์

"จากกรณีที่เขื่อนศรีนครินทร์กักเก็บน้ำในลำน้ำแควใหญ่ โดยไม่ปล่อยลงมาในปี 2521 - 2522 ในช่วงนั้นจึงมีแต่ลำน้ำแควน้อยเพียงแควเดียวที่ไหลลงมาสู่ลุ่มน้ำแม่กลองในช่วงปี 2521 - 2522 ได้เกิดภาวะน้ำทะเลหนุนขึ้นมาบริเวณปากแม่น้ำแควอำเภอมืองฮัมพวา อำเภอบางคนทีคอนล่าง จังหวัดสมุทรสงคราม และอำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในพื้นที่ดังกล่าวเป็นสวนผลไม้ สวนมะพร้าว ทำให้บางสวนต้องเสียหายอย่างหนัก เนื่องจากน้ำเค็มหนุนทะเลเข้าไปในสวนมะพร้าวและสวนผลไม้อื่น ๆ ยืนต้นตายเป็นจำนวนมาก ประมาณค่าเสียหายเป็นมูลค่าถึง 600 - 700 ล้านบาท"⁶²

การเก็บกักน้ำในช่วงนั้นสมพงษ์ ธงไชย อธิบายว่าเป็นการกักเก็บน้ำสำหรับน้ำตาย (dead storage) ซึ่งในช่วงนี้ ทางปฏิบัติเขื่อนจะไม่ปล่อยน้ำลงมาหลังจากนี้จะเก็บน้ำให้มีปริมาณและความสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงระดับน้ำเป็น (live storage) และน้ำจะมีปริมาณและความสูงถึงระดับหนึ่งที่สามารถปล่อยน้ำออกมาเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า⁶³

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ชี้ว่า

"สภาวะดินเค็มตามลุ่มน้ำแม่กลอง เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นตามปกติ เป็นวัฏจักรตามฤดูกาล ในฤดูแล้งน้ำธรรมชาติลดน้อยลงไม่พอผลักดันน้ำเค็ม ทำให้น้ำทะเลหนุนมาทางปากน้ำเกิดสภาวะดินเค็มตามลุ่มน้ำแม่กลอง แต่พอถึงฤดูฝน น้ำฝนจะ

⁶² ดร.สุรพล สุคารา, "เขื่อนน้ำโจน : ความเจ็บปวดของแผ่นดิน," เทปบันทึกเสียงการอภิปรายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 30 กรกฎาคม 2530.

⁶³ สมพงษ์ ธงไชย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.69.

ชะล้างความเค็มออกไป ระหว่างปี 2520 - 2523 ปริมาณฝนตก
ต่ำกว่าเฉลี่ย ซึ่งตามปกติแล้วบริเวณนี้จะมีปริมาณฝนตกเฉลี่ยปีละ
ประมาณ 1,100 มิลลิเมตร แต่เกิดฝนแล้งในปี 2520 ปริมาณ
ฝนตกเฉลี่ย 637 มิลลิเมตร ปี 2521 ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 887
มิลลิเมตร และในปี 2522 ปริมาณฝนตกเฉลี่ยประมาณ 149
มิลลิเมตร ปริมาณน้ำจากฝนไม่พอที่จะชะล้างความเค็มของดินได้
จึงก่อให้เกิดความเสียหายแก่เกษตรกร"⁶⁴ (การโต้แย้งของ
กลุ่มคัดค้านในเรื่องปริมาณน้ำฝน (โปรดดูบทที่ 6 ข้อที่ 2.1)

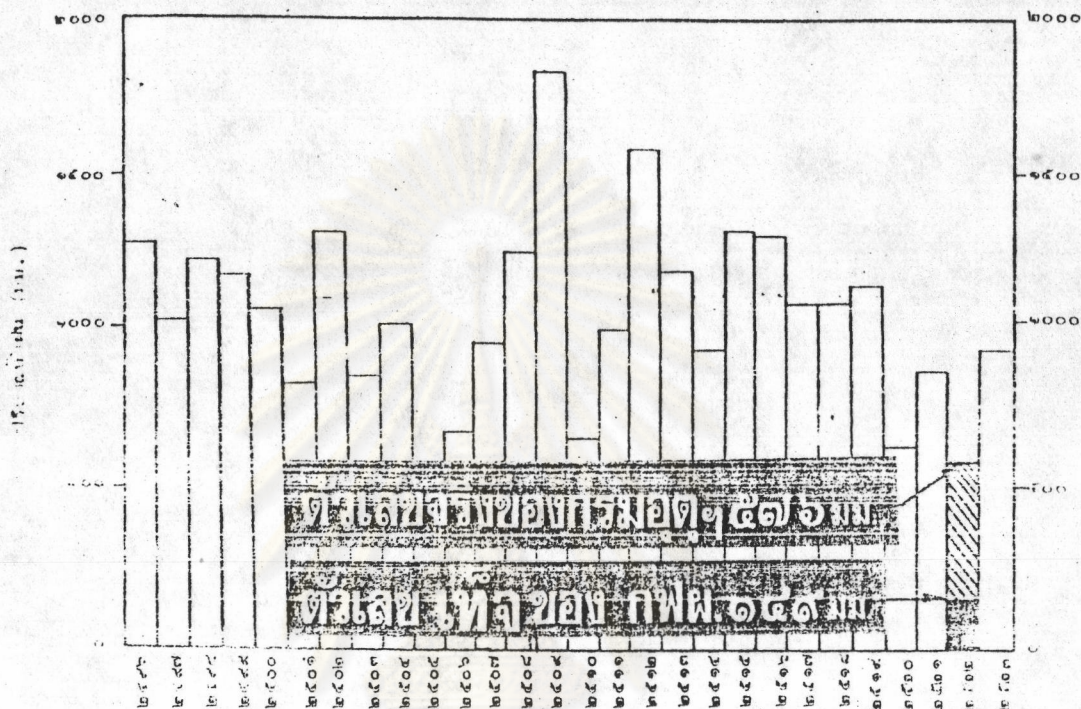
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁴ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสัปดาห์ฉบับพิเศษ (12 กรกฎาคม
2525) : 11.

ภาพที่ 7

ปริมาณน้ำฝนรายปี ในช่วงปี ๒๔๙๖- ๒๕๒๓
ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

หน่วย มม.

ปี	ปริมาณน้ำฝน	ปี	ปริมาณน้ำฝน
๒๔๙๖	๕,๒๕๔.๔	๒๕๑๐	๖๕๘.๕
๒๔๙๗	๕,๐๕๑.๑	๒๕๑๑	๕,๐๕๒.๕
๒๔๙๘	๕,๒๓๒.๓	๒๕๑๒	๕,๖๐๒.๐
๒๔๙๙	๕,๑๖๖.๘	๒๕๑๓	๕,๑๕๗.๖
๒๕๐๐	๕,๐๕๐.๕	๒๕๑๔	๕๕๓.๕
๒๕๐๑	๔๓๔.๐	๒๕๑๕	๕,๖๓๕.๖
๒๕๐๒	๕,๓๑๒.๓	๒๕๑๖	๕,๓๑๒.๓
๒๕๐๓	๔๘๑.๕	๒๕๑๗	๕,๐๕๒.๕
๒๕๐๔	๕,๐๒๕.๖	๒๕๑๘	๕,๑๕๑.๗
๒๕๐๕	๕๘๑.๕	๒๕๑๙	๖๓๗.๖
๒๕๐๖	๖๘๕.๖	๒๕๒๐	๕๕๗.๖
๒๕๐๗	๔๓๖.๓	๒๕๒๑	๕๕๗.๖
๒๕๐๘	๕,๒๖๔.๔	๒๕๒๒	๕๕๗.๖
๒๕๐๙	๕,๔๕๕.๑	๒๕๒๓	๕๕๗.๖

ที่มา - แนวทางการแก้ไขปัญหาดินเค็ม
จัดทำโดย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๒๔

และ กฟผ. ได้อ้างว่าสาเหตุของปัญหาดินเค็มนั้น ยังเกิดจาก

"สาเหตุอีกประการหนึ่งคือ การเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกรจากการเพาะปลูกมาเป็นการเลี้ยงกุ้ง ซึ่งมีจำนวนมากขึ้น การสูบน้ำทะเลมาพักไว้ในบ่อเลี้ยงกุ้ง ทำให้กระทบกระเทือน และเกิดความเสียหายกับพืชในบริเวณข้างเคียง.....ในช่วงสภาวะฝนแล้งนั้น แม้เขื่อนศรีนครินทร์จะอยู่ระหว่างก่อสร้าง กฟผ. ยังได้ระบายน้ำจาก เขื่อนผ่านอุโมงค์ท้ายน้ำลงมาตามความต้องการของเขื่อนวชิราลงกรณ์ตามที่ชลประทานขอมา⁶⁵

(อย่างไรก็ตามกลุ่มคัดค้าน ได้โต้แย้งในประเด็นนี้อีกว่า ในช่วงปี 2505 - 2507 เกิดภาวะฝนแล้งเช่นกัน แต่ไม่ปรากฏเกิดปัญหาดินเค็ม โปรดดูภาพที่ 7)

4.3 การสูญเสียทรัพยากรประมงในลุ่มน้ำตอนล่างของเขื่อน

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านได้อ้างข้อมูลของกรมประมงว่า การออกแบบเขื่อนน้ำโจน ไม่มี "สะพานปลาโจน" รวมทั้งเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าอื่น ๆ ด้วย เหตุนี้เขื่อนต่าง ๆ จึงเป็นตัวการที่ขวางกั้นระบบการดำรงชีวิตของทรัพยากรประมงในแหล่งน้ำ การสูญเสียระบบของสิ่งมีชีวิตในแม่น้ำลำธารที่คุ้นเคยกับกระแสน้ำไหล ซึ่งกลายเป็นอ่างเก็บน้ำ สัตว์น้ำถูกบังคับให้คงสภาพชีวิตอยู่ในระบบน้ำนิ่ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบวงจรต่อสิ่งมีชีวิตเหล่านี้

การสูญพันธุ์ของปลาบางชนิดในลุ่มน้ำแม่กลอง เพราะไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพน้ำนิ่งในอ่างเก็บน้ำ เท่าที่มีปรากฏแน่ชัดได้แก่ ปลาเวียน ปลากลมทางวง ปลาเลียหินและปลาสร้อย เป็นต้น⁶⁶

⁶⁵ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสัปดาห์ฉบับพิเศษ (4 ตุลาคม 2525):11.

⁶⁶ กรมประมง, "คำชี้แจงกรณีเขื่อนน้ำโจน," 25 สิงหาคม 2525, อ้างถึงใน คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 47 - 48.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ได้ตอบโต้ประเด็นนี้ว่า

"การสร้างเขื่อนเป็นการเพิ่มอาหารโปรตีนให้มากขึ้น คือสามารถพัฒนาอ่างเก็บน้ำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา ซึ่งเดิมนี้ไม่มีการพัฒนาด้านการประมงเลย เช่น เขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งรายได้จากการทำอาชีพประมงมีผลผลิตผลมากกว่าด้านไฟฟ้าเสียอีก และการพัฒนาประมงในโครงการเขื่อนน้ำโจน กฟผ. ได้จัดสรรงบประมาณให้กรมประมง เป็นเงิน 6.2 ล้านบาทอีกด้วย"⁶⁷

4.4 ผลเสียอันเกิดจากปัญหาด้านสุขภาพอนามัยภายหลังสร้างเขื่อน

กลุ่มคัดค้าน

กลุ่มคัดค้านอ้างว่า

"เมื่อสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำมัน น้ำที่เคยไหลจะนิ่ง ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำจะลดลงมากกว่าเดิม จุลชีพที่ไม่ต้องการออกซิเจนมากจะแพร่พันธุ์ระบาดอย่างรวดเร็วในอ่างเก็บน้ำ ได้แก่ เชื้อโรคต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น โรคเท้าช้าง พยาธิใบไม้ในตับ และโรคมะเร็ง"⁶⁸

และกลุ่มคัดค้านได้อ้างรายงานการวิจัยของคณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งวิจัยพบการระบาดของพยาธิใบไม้ในตับและเชื้อโรคบางชนิดภายหลังการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์⁶⁹

⁶⁷ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 9 - 10.

⁶⁸ คณะศึกษามหาบัณฑิตฯ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

⁶⁹ นายแพทย์สันต์ศิริ ศรีรมณี, "พบโรคระบาดร้ายแรงหลังสร้างเขื่อน : คนอีสานเป็นพยาธิในตับมากขึ้น," สยามรัฐ (28 สิงหาคม 2525)

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ได้ชี้แจงว่า

"มีการแพร่ระบาดของโรคมาเลเรีย ไข้เลือดออก และโรคทางเดินอาหารอยู่ก่อนแล้วในบริเวณสร้างเขื่อน แต่โรคเหล่านี้หากมีการควบคุมด้วยดีก็สามารถควบคุมได้ เพื่อให้การดำเนินการเรื่องนี้เป็นไปอย่างจริงจัง การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ได้จัดสรรงบประมาณ 850,000 บาท ตามที่กระทรวงสาธารณสุขและคณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดลขอมา เพื่อศึกษาและวางมาตรการควบคุม"⁷⁰

4.5 การสูญเสียแหล่งทรัพยากรเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของไทย

กลุ่มศักดิ์ค้ำ

ประเด็นนี้ กลุ่มศักดิ์ค้ำได้ชี้ว่า จังหวัดกาญจนบุรีเป็นแหล่งที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะสภาพธรรมชาติ ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างชาติ หากมีการจัดการที่ดีแล้ว สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้าไปชมศึกษาสัตว์ป่าและทัศนียภาพของทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งจะทำให้ทุ่งใหญ่นเรศวร เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในอนาคตได้

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ชี้ว่า "เขื่อนต่าง ๆ ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้รับความนิยมนิยมและสนใจจากนักท่องเที่ยวทุกระดับชั้น ปีหนึ่ง ๆ เขื่อนต่าง ๆ ต้องรับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนหลายแสนคน และการมีเขื่อนน้ำโจนนั้น จะเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และเป็นหนทางให้ประชากรทั้งในและนอกประเทศ เข้าไปชมทุ่งใหญ่นเรศวรได้"⁷¹

⁷⁰ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 7 - 8.

⁷¹ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน, หน้า 50 - 51.

4.6 การสูญเสียแหล่งศึกษาทางธรรมชาติวิทยาที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้กลุ่มคัดค้านได้อ้างว่า

"ผลจากการสร้างเขื่อนน้ำโจนนอกจากจะทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำแล้ว จะทำให้มีการบุกรุกทำลายมากขึ้น ย่อมจะทำให้ทุ่งใหญ่นเรศวรสูญหายไป ซึ่งทุ่งใหญ่นเรศวรเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองที่หายาก อีกทั้งยังมีป่าดึกดำบรรพ์ ที่มีต้นไม้ต่าง ๆ ที่ไม่เคยพบเห็นในป่าแหล่งอื่นของประเทศ เช่น ต้นเบ้ง ต้นปรอง อันนับได้ว่าเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติวิทยาที่มีค่ามหาศาล"⁷²

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ.ชี้แจงว่า

"อ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำโจนอยู่ในพื้นที่จำกัดช่องเขาแคบ ๆ ไม่ได้ท่วมทุ่งใหญ่นเรศวร และระดับกักเก็บน้ำของเขื่อนน้ำโจนก็อยู่ต่ำกว่าทุ่งใหญ่นเรศวรถึง 330 เมตร

(ระดับเก็บกักน้ำของเขื่อน 370 เมตร รทก. ส่วนต้นเบ้ง ต้นปรองนั้นเป็นพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ในระดับสูง 700 เมตร รทก. ขึ้นไป จึงไม่น่าเป็นผลเสียหาย)⁷³

(เรื่องความสูงของป่าทุ่งใหญ่นเรศวรนั้น นริศ ภูมิภาคพันธ์ กล่าวไว้ว่า ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 200 - 1,811 เมตร)⁷⁴

⁷² คณะนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 50 - 51.

⁷³ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, เรื่องเดียวกัน : 10.

⁷⁴ นริศ ภูมิภาคพันธ์, "ทุ่งใหญ่นเรศวร จะเอาเขื่อนหรือเอาป่า ถึงเวลาที่ต้องเลือก," สารคดี 3 (สิงหาคม 2530) : 58 - 59.

4.7 การสูญเสียพื้นที่รองรับน้ำฝน

กลุ่มคัดค้าน

ประเด็นนี้ กลุ่มคัดค้านชี้ว่า การก่อสร้างเขื่อนน้ำโจนจะทำให้ต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ป่ารองรับน้ำฝนหมดไป ซึ่งจะทำให้ปริมาณน้ำของเขื่อนลดลงไปด้วย

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

กฟผ. ได้ตอบได้ว่า

"เขื่อนน้ำโจนมีพื้นที่ต้นน้ำลำธารและพื้นที่รองรับน้ำฝน 4,908 ตารางกิโลเมตร และอ่างเก็บน้ำของเขื่อนน้ำโจนจะมีขนาดใหญ่ ประมาณ 142 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 2.8 ของพื้นที่ต้นน้ำลำธารและพื้นที่รองรับน้ำฝน"⁷⁵

5. การประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ

5.1 การพิจารณาความเหมาะสมของโครงการ

กลุ่มคัดค้าน

นิเวศวิทยาสมาคมได้ชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการคิดค่าความเหมาะสมของโครงการว่า

"วิธีการพิจารณาความเหมาะสมของโครงการพัฒนาใหญ่ ๆ ที่นิยมใช้กันอยู่ปัจจุบันก็คือ การนำเอาผลได้ผลเสีย ซึ่งเราเรียกว่า B/C ratio (benefit/cost) มาพิจารณา (โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ที่จะต้องทำเช่น การ discount cash flow ของทั้ง B และ C ให้เป็นผลรวมของ B และผลรวมของ C ที่เกิดขึ้นในขณะเดียวกันเสียก่อนที่จะนำมาหารกัน ฯลฯ ถ้าหาก B/C ratio มีค่าต่ำกว่า 1 ก็ถือว่าโครงการนี้มีผลเสียมากกว่าผลดีไม่น่าจะทำ..

⁷⁵ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, ข่าวสัปดาห์ฉบับพิเศษ (12 กรกฎาคม 2525) : 9.

2.2 การโจมตีว่าอนุกรรมการบางคนใน อนุกรรมการประสานการวางแผนโครงการ เชื้อนและอ่างเก็บน้ำที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ มิได้วางตัว เป็นกลางในการพิจารณาโครงการ เชื้อนน้ำโจน มีความโน้มเอียงที่จะสนับสนุนโครงการมากกว่าที่จะให้ความ เป็นธรรมในการพิจารณา รับฟังความเห็นและข้อมูลของทุกฝ่าย⁸⁵ (16 กันยายน 2525)

2.3 การทำพิธีทางไสยศาสตร์ เช่นการสร้างศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และทำพิธีวงสรวงดวงวิญญาณพระนเรศวร เพื่อให้ช่วยคุ้มครองทุ่งใหญ่ นเรศวร⁸⁶ (25 กันยายน 2525)

2.4 การเปิดโปงว่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยใช้หลักกล้ออ้างว่าโครงการ เชื้อนน้ำโจน เป็นโครงการพระราชดำริ ทั้งที่ไม่เป็นความจริง⁸⁷

2.5 การเปิดเผยความเคลื่อนไหวขององค์กรอนุรักษ์ระหว่างประเทศที่ร่วมคัดค้านการสร้าง เชื้อนน้ำโจน⁸⁸ (21 ตุลาคม 2525)

2.6 การนำผลการสำรวจข้อเท็จจริงของกลุ่มคัดค้านมาเปิดเผยผ่านบริเวณที่จะสร้าง เชื้อนนั้น เป็นแหล่งที่มีค่าและเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณ⁸⁹

2.7 การจับคู่สมบทหมู่ โดยอ้างว่าเพื่อถวาย เป็นสักการะแด่บุญญาบารมีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งทำให้คณะรัฐมนตรีมีมติ เลื่อนการตัดสินใจสร้าง เชื้อนน้ำโจนออกไป⁹⁰ (26 ธันวาคม 2525)

⁸⁵ บ้านเมือง (19 กันยายน 2525) : 16.

⁸⁶ ดาวสยาม (26 กันยายน 2525) : 16.

⁸⁷ มติชน (30 กันยายน 2525) : 12.

⁸⁸ ดาวสยาม (23 ตุลาคม 2525) : 16.

⁸⁹ มติชน (24 ธันวาคม 2525) : และ มติชน (25 ธันวาคม 2525) : 2

⁹⁰ มาตุภูมิ (27 ธันวาคม 2525) : 12.

2.8 การที่ว่าการอนุมัติให้สร้างโครงการเขื่อนน้ำโจนจะเป็นการขัดต่อ
นโยบายการอนุรักษ์พื้นที่ป่าซึ่งรัฐบาลได้เคยแถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎร⁹¹

2.9 ในต้นปี 2525 เกิดแผ่นดินไหวขึ้นในประเทศไทย กรมอุตุนิยมวิทยา
ชี้ว่าศูนย์กลางแผ่นดินไหวอยู่บริเวณอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งใกล้เคียงกับพื้นที่
ที่จะสร้างเขื่อนน้ำโจน กลุ่มคัดค้านว่าการสร้างเขื่อนอาจเกิดอันตรายได้เนื่องจากอยู่ใกล้
ศูนย์กลางแผ่นดินไหว⁹² (ประเด็นนี้กลุ่มคัดค้านยืนยันความน่าเชื่อถือด้วยการอ้างความเห็น
ทางวิชาการของ ดร.ปริญญา นุตาลัย นายกสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย)

วิธีการ "จุดประเด็นใหม่" หรือ "สร้างเหตุผลใหม่" หรือการทียบยกลสถานการณ์
ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงมาใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น ในทางวิชาชีพหนังสือพิมพ์แล้ว ถือได้ว่าเป็น
ความสำเร็จของกลุ่มคัดค้านทีเดียว ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะเช่นนี้จะได้รับความสนใจจากหนังสือพิมพ์
เป็นอย่างมาก ด้วยเหตุที่ในการเสนอข่าวต่อสาธารณชนนั้น หนังสือพิมพ์เองจำเป็นต้องแสวงหา
ประเด็นข่าวใหม่ ซึ่งแสดงถึงความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ หรือความคืบหน้าของข่าวนั้น เพื่อ
ประโยชน์ในทางธุรกิจของหนังสือพิมพ์เอง ดังนายสมหมาย ปาริจฉัตต์ บรรณาธิการข่าว
หนังสือพิมพ์มติชน ในฐานะนักหนังสือพิมพ์อาชีพ ซึ่งได้ติดตามทำข่าวกรณีเขื่อนน้ำโจนอย่าง
ต่อเนื่อง ให้ความเห็นกับผู้วิจัยว่า

"กลุ่มคัดค้านเขามีข้อมูลใหม่ ๆ เสมอ พบอะไรใหม่ ๆ ก็เอามาเสนอ
เจอติน เจอวัดอุโบสถก็เอามาพูด ลักษณะอย่างนี้มันสอดคล้องกับงาน
หนังสือพิมพ์ วิธีการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ด้วย เพราะหนังสือพิมพ์
ต้องการสิ่งใหม่ สด เคลื่อนไหว แต่ต้องมีความน่าเชื่อถือด้วย.....
ในขณะที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเอง จุดอับอันหนึ่งคงอยู่ที่ลักษณะข้อมูลค่อนข้าง
คงที่ คือผลได้ทางเศรษฐกิจ จึงดูเหมือนว่าไม่มีอะไรใหม่ ๆ นอกจากนั้น
ที่ผมเห็นคือกลุ่มคัดค้านเขาเป็นองค์กรเอกชน มีความคล่องตัวสูงในการให้ข่าว
คือพบอะไรใหม่ ๆ ก็โทรฯ มาได้ ไม่ต้องพะวงถึงตำแหน่งหน้าที่ เขาถึง
สามารถออกข่าวได้ตลอดเวลา"⁹³

⁹¹ ไทยรัฐ (13 กุมภาพันธ์ 2526) : 16.

⁹² มติชน (16 เมษายน 2526) : 1.

⁹³ สัมภาษณ์นายสมหมาย ปาริจฉัตต์, บรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชน, 29 กันยายน 2530.

3. เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกรมป่าไม้อำนวยความสะดวกให้หนังสือพิมพ์ไปพิสูจน์ข้อเท็จจริงในพื้นที่ กรณีนี้เกิดขึ้นครั้งเดียวเมื่อปี 2525 ในช่วงหลังจากที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2525 ให้ตั้งคณะทำงานขึ้นมาศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม หนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ โดยการนัดหมายและอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ได้เดินทางไปดูข้อเท็จจริงบริเวณที่จะสร้าง เขื่อนและจะได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนน้ำโจน

"มีหนังสือพิมพ์ไปกันประมาณ 10 ฉบับทั้งไทยและอังกฤษ เดินทางไป 4 วัน ไปดูกันจริง ๆ ไม่ฉาบฉวย เราพาไปดู Dam Site จุดที่ กฟผ. อ้างว่าถูกทำลายมากแล้ว เราคิดว่า ได้ผลมากที่สุดทีเดียว เพราะความอุดมสมบูรณ์ของป่า การที่ กฟผ. อ้างว่าป่าถูกทำลายมากแล้ว หนังสือพิมพ์ไปดูเห็นอีกอย่าง จึงเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มคัดค้านมาก"⁹⁴

4. ความหลากหลายของกลุ่มคัดค้าน จากกรณีที่มีการคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจน นั้น ปรากฏว่ามีกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมในการคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจนถึง 22 กลุ่ม/องค์กรด้วยกัน ซึ่งความหลากหลายของกลุ่ม/องค์กร เหล่านี้สุประดิษฐ์ กัณฑ์วานิช ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ซึ่งเป็นอีกผู้หนึ่งที่ติดตามทำข่าวโครงการเขื่อนน้ำโจนอย่างใกล้ชิด ให้ความเห็นว่า

"การที่ข่าวของกลุ่มคัดค้านมันเกิดขึ้นมากนั้น ผมคิดว่าคงต้องดูด้วยว่า กลุ่มอนุรักษ์มันมีหลายกลุ่มด้วยกัน ก็เป็นข่าวกันได้เรื่อย กลุ่มหนึ่งพูดก็เป็นข่าว กลุ่มที่สองพูดก็เป็นข่าว ขณะที่การไฟฟ้ามีองค์กรเดียว พูดครั้งเดียวจบ"⁹⁵

⁹⁴สัมภาษณ์นายวิระ วัฒนศิริ ประธาน, หัวหน้าเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร, 30 กันยายน 2530.

⁹⁵สัมภาษณ์นายสุประดิษฐ์ กัณฑ์วานิช, ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์, 27 กันยายน 2530.

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่เหตุการณ์ใดจะเป็นข่าวหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับว่า กรณีหรือ เหตุการณ์นั้น ๆ ปรากฏตัวเป็นกระแสข่าวอยู่แล้วก่อนหน้านั้น เพราะเรื่องบางเรื่องนั้น แม้ จะมีการพูดกันมากก็ไม่ปรากฏเป็นข่าว

5. ความรู้สึกร่วมของหนังสือพิมพ์ในปัญหาการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม หากกล่าวอย่างทั่วไปถึงสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมก่อนหน้าที่จะเกิดกรณี เชื้อน น้ำใจนั้น หนังสือพิมพ์ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ในเชิงห่วงใยต่อปัญหาสภาพ แวดล้อมที่กำลังถูกทำลายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า อากาศเป็นพิษ หรือน้ำเสีย เป็นต้น ความรู้สึกร่วมของประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้และนักศึกษา ในปัญหาการสูญเสียสภาพแวดล้อมขยายวงมากขึ้น

จนกระทั่งกรณีเชื้อน้ำใจเกิดขึ้น ในความเห็นของสุประดิษฐ์ กัณฑ์วานิช และ สมหมาย ปาริชาติ นักหนังสือพิมพ์อาชีพ ต่างเห็นว่า กรณีเชื้อน้ำใจเป็นประเด็นด้าน สิ่งแวดล้อมที่ยิ่งใหญ่เมื่อเทียบกับกรณีอื่น ๆ ที่เคยเกิดขึ้น

สุประดิษฐ์ กัณฑ์วานิช กล่าวว่า

"เรื่องเชื้อน้ำใจมันเป็นเรื่องใหญ่ ทั้งสื่อมวลชน ทั้ง ประชาชนต้องการรู้ว่าอะไรคืออะไร มันมีปัญหาเรื่องเงิน เรื่อง ป่าไม้ สัตว์ป่าเข้ามาเกี่ยวข้อง ก่อนหน้านั้นมันมีโครงการอื่น ๆ แต่มันเป็นประเด็นเล็ก ๆ เช่น กรณีแม่กลองเน่า เรื่องน้ำเสีย โรงงานอุตสาหกรรม เรื่องการบุกรุกทำลายป่า มันมีอยู่ทั่วไป คนตื่นตัวในปัญหาพวกนี้อยู่แล้ว"⁹⁶

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน.

ทางด้านสมหมาย ปาจิณต์ เห็นว่า

"กรณีเขื่อนน้ำโจนเป็นเรื่องใหญ่ และคนสนใจในวงกว้าง..... การจะพิจารณาว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่คนสนใจในวงกว้างอันนี้เป็นเรื่องทางวิชาชีพ.....เรามองที่จุดหลัก ๆ คือ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของประชาชนและเป็นเรื่องที่มีผลกระทบกว้างขวางในเรื่องเขื่อนน้ำโจน ฝ่ายค้านบอกว่ามันมี Active Faults เขื่อนอาจจะพังได้ ป่าไม้สัตว์ป่าอาจเสียหาย ศิลปวัฒนธรรมจะถูกทำลาย นอกจากนั้นมันเป็นโครงการใหญ่ ลงทุนมหาศาล แม้คนที่ไม่ได้อยู่เมืองกาญจน์ หรือ ภัยพิภพชนก็สนใจ เพราะเขาต้องเป็นผู้รับผิดชอบในหนี้สินจำนวนนี้ด้วย

หากจะลองเปรียบเทียบกับโครงการ Eastern Sea Board มันมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน เงินก็ใช้มากเหมือนกัน แต่คนสนใจเขื่อนน้ำโจนมากกว่า คนกลัวเขื่อนจะพัง ป่าจะหมด"⁹⁷

ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องนี้ในแง่หนึ่งแล้วสามารถสร้างความรู้สึกร่วมได้ง่าย (sensationalize) ปลุกอารมณ์ได้ง่าย ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่พิสูจน์ยาก

ความที่เป็นประเด็นใหญ่ อันเป็นเรื่องผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดจากการสร้างเขื่อนน้ำโจน การต้องใช้เงินจำนวนมหาศาลที่จะเป็นภาระแก่ประเทศชาติในทางที่หนี้สินของประเทศอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วง ประกอบกับการชี้ประเด็นของกลุ่มคัดค้านที่ว่า การผลักดันโครงการเขื่อนน้ำโจนนั้น อาจจะมีการคอร์รับชั่น หรือผู้สนับสนุนโครงการได้ผลประโยชน์ส่วนตัวในทางมิชอบจากประเทศเจ้าของทุน เป็นประเด็นที่สร้างความสนใจแก่ประชาชน และขณะเดียวกันคนหนังสือพิมพ์เอง ก็มีความรู้สึกร่วมในปัญหานี้ด้วยระดับหนึ่ง

กล่าวสำหรับ "ความรู้สึกร่วมของคนหนังสือพิมพ์" นั้น ประการหนึ่งมีพื้นฐานมาจากนักหนังสือพิมพ์นั้นมักจะถูกล่อลอมโดยกระบวนการทำข่าวให้เป็นผู้ที่มี "สัมผัสพิเศษ". (nose for news) ในการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างผิดจากคนธรรมดา เช่น เหตุการณ์ ๗ หนึ่งอาจจะเป็นเรื่องธรรมดาในสายตาคนทั่ว ๆ ไป แต่สำหรับนักหนังสือพิมพ์อาจจะมองว่าเหตุการณ์นั้นไม่ปกติ และความไม่ปกตินั้นแหละคือ "ข่าว" สัมผัสพิเศษอาจสร้างขึ้นจาก

⁹⁷ สัมภาษณ์นายสมหมาย ปาจิณต์, เรื่องเดียวกัน.

"อารมณ์" หรืออคติ หรือประสบการณ์ความชัดเจนในอาชีพ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือประกอบกัน⁹⁸ เฉพาะกรณีเพื่อนำใจนั้น ความรู้สึกร่วมน่าจะมีพื้นฐานจากการที่นักหนังสือพิมพ์ มองว่ากรณีเพื่อนำใจน่าจะมีปัญหาในด้านการคอร์รับชั่นเข้ามาเกี่ยวข้อง การได้ผลประโยชน์ในทางมิชอบจากประเทศเจ้าของทุนผู้สนับสนุนโครงการ ความอยุติธรรมที่จะเกิดแก่สังคมหากอนุมัติให้สร้างเพื่อนำใจ (ดูข้อสังเกตบางประการต่อระบบเหตุผลและข้อมูลทางวิชาการ)

อย่างไรก็ตาม สมหมาย ปาโรจฉัตร ชี้ว่า แม้ "นักข่าว" อาจจะมี "ความรู้สึกร่วม" ในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม หากแต่ไม่ได้หมายความว่า "นักข่าว" จะสามารถโน้มน้าวให้องค์กรหนังสือพิมพ์ที่ตนสังกัดนั้นคล้อยตามได้ "เพราะบทบาทหลักของหนังสือพิมพ์ คือการนำเสนอข่าวของทั้งสองฝ่ายโดยให้ประชาชนคนอ่าน เป็นผู้ตัดสิน"⁹⁹

การตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน น่าเชื่อถือของข่าวแต่ละชิ้น ซึ่งรายงานโดย "นักข่าว" เข้าสู่กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ หรือหลังตีพิมพ์แล้วนั้น ภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ โดยหัวหน้าข่าวหรือบรรณาธิการ มีวิธีการตรวจสอบได้หลายวิธีการ อาทิ เช่นการมอบหมายให้นักข่าวคนอื่น "เช็คข่าว" เพิ่มเติมจากแหล่งข่าวเดิมหรือแหล่งข่าวใหม่ หรือการตรวจสอบเนื้อหาข่าวโดย เปรียบเทียบกับหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นว่าผิดแผกแตกต่างจาก เนื้อข่าวที่ตนเสนอไปหรือไม่ มากน้อยเพียงใด หรือแม้กระทั่งการโต้แย้งข่าวโดยผู้เกี่ยวข้องภายหลังข่าวตีพิมพ์ไปแล้ว เหล่านี้ล้วน เป็นวิธีการที่นักหนังสือพิมพ์เชื่อว่าน่าจะทำให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำ และเป็นธรรมที่สุดในการเสนอข่าว แต่อย่างไรก็ตาม "ความรู้สึกร่วม" หรือ "อคติ" ที่จะเกิดขึ้นนั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ เพียงแต่ว่านักหนังสือพิมพ์บุคคลนั้นจะมีความระมัดระวังในการควบคุมอคติ ดังกล่าวมากน้อยเพียงใด¹⁰⁰

⁹⁸ ประมวลจากการแลกเปลี่ยนความเห็นกับนายสุริวงค์ เอื้อปฏิภาณ, อติศัพทหน้าข่าวหนังสือพิมพ์มาตุภูมิ, 25 สิงหาคม 2530.

⁹⁹ สัมภาษณ์นายสมหมาย ปาโรจฉัตร, เรื่องเดียวกัน.

¹⁰⁰ ประมวลจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนายสุริวงค์ เอื้อปฏิภาณ, เรื่องเดียวกัน.

ในกรณีเขื่อนน้ำโจนนั้น ผู้วิจัยพบว่าในห้วงปี 2525 - 2529 นั้น ได้มีบทความหรือบทบรรณาธิการในนามของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ อย่างน้อย 14 ครั้ง (ไม่รวมการคูณล้อเลียนเชิงเสียดสีโครงการเขื่อนน้ำโจน ซึ่งไม่สามารถรวบรวมได้ ผู้วิจัยพบภาพการ์ตูนเหล่านี้ปรากฏตีพิมพ์ซ้ำในเอกสารของกลุ่มคัดค้านจำนวนหนึ่ง) ที่แสดงความเห็นคัดค้านโครงการเขื่อนน้ำโจน รูปธรรมดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาพสะท้อนของ "ความรู้สึกร่วม" ของหนังสือพิมพ์ต่อปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็ได้

จากลักษณะ 5 ประการดังกล่าวข้างต้น ผสมกับการคัดค้านอื่น ๆ เช่น การจัดการอภิปราย การจัดนิทรรศการ การสัมมนา การออกแถลงการณ์ และอื่น ๆ เป็นปัจจัยสำคัญอันมีส่วนทำให้หนังสือพิมพ์ สนใจติดตามข่าวของกลุ่มคัดค้านออกเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งย่อมเกิดผลดีแก่กลุ่มคัดค้าน นั่นคือ "ข่าวสารข้อมูล" จากกลุ่มคัดค้านได้ปรากฏผ่านหนังสือพิมพ์สื่อไปยังสาธารณชน และ "บุคคลที่สาม" ในที่สุด

ฝ่ายสนับสนุนโครงการ เขื่อนน้ำโจน

ทางด้านการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผู้เป็นเจ้าของโครงการแม่การผลักดันเพื่อบรรลุซึ่งการตัดสินใจสร้างเขื่อนน้ำโจนโดยรัฐบาล จะเป็นไปในลักษณะที่สมหมาย ปาโรจิตต์ให้ความเห็นว่า "เขาต้องเกาะติดกลไกของรัฐ เพราะการตัดสินใจมันขึ้นที่รัฐบาล ประชาชน เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น" แต่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยก็มีได้ละเลยความสำคัญของการสื่อสารกับสาธารณชน* มีรูปธรรมที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยกับหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 3 ลักษณะ คือ

1. การผลิตบทความผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ เพื่อตอบโต้กับกลุ่มคัดค้าน อีกทั้งการยืนยันผลดีของการสร้างเขื่อนน้ำโจน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ผลิตบทความทั้งในนามของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเองและบุคคลในองค์กรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผ่านหน้าหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 12 ครั้ง ในห้วงปี 2525 - 2529

---

*การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีศักยภาพสูงมากในการประชาสัมพันธ์ และเคยได้รับรางวัลกิตติคุณสังข์เงินด้านการประชาสัมพันธ์เมื่อปี 2529.

2. การแปลงข้าว หากพิจารณาในด้านความพร้อมขององค์กรแล้ว การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ที่มีความพร้อมทั้งในด้านของบุคลากร และทรัพยากรที่สนับสนุนในการแปลงข้าว ประชาสัมพันธ์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยเฉพาะฝ่ายประชาสัมพันธ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานที่สื่อมวลชนให้การชมเชยในประสิทธิภาพด้านการประชาสัมพันธ์

ทั้งสุประดิษฐ์ กัททวานิช และสมหมาย ปาจรังค์ ให้ความเห็นตรงกันว่าในกรณีเขื่อนน้ำโจนนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ใช้วิธีการแปลงข้าวตอบโต้กลุ่มคัดค้านอย่างฉิวไวและไม่เชื่องช้า หากเทียบกับการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ก็มีเช่นกัน นั่นคือ

"ความคล่องตัวของการไฟฟ้าฯ อาจจะน้อยหากเทียบกับกลุ่มคัดค้าน เพราะความเป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งการแปลงข้าวแต่ละครั้ง ต้องคำนึงถึงระเบียบ ถึงผลกระทบต่อหน่วยงาน ต่อตำแหน่งหน้าที่ของผู้แถลง ต่อแหล่งเงินทุน เลยทำให้ระวังมาก จนบางครั้งดูเหมือนจะไม่คล่องตัว"¹⁰¹

3. การนำพาสื่อมวลชนไปทำข่าวในพื้นที่ มีปรากฏการณ์อย่างน้อย 2 ครั้ง ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้นำพาสื่อมวลชนไปทำข่าวในพื้นที่ซึ่งจะดำเนินโครงการเขื่อนน้ำโจน ครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2525¹⁰² และครั้งที่สองประมาณต้นเดือน พฤษภาคม 2526¹⁰³ ซึ่งการนำพาไปทำข่าวในพื้นที่นั้นมีการอำนวยความสะดวกทั้งด้านการกินอยู่ ที่พักอาศัย และพาหนะ ซึ่งใช้เฮลิคอปเตอร์ เป็นต้น

¹⁰¹ สัมภาษณ์นายสมหมาย ปาจรังค์, เรื่องเดียวกัน.

¹⁰² ดาวสยาม (12 กรกฎาคม 2525) : 16.

¹⁰³ ชูติมา อนันตสวัสดิ์, "ยกใหม่ศึกษาโจน," มติชน (26 พฤษภาคม 2526) : 5.

แต่การนำพาผู้สื่อข่าวไปทำข่าวในลักษณะนี้ สมหมาย ปาจิพงศ์ ให้ความเห็นว่า "ในแง่หนึ่งมันอาจสร้างความนิยมชมชอบให้กับนักข่าวบางคน แต่ผมว่าการบินไปดูมันฉาบฉวย ถ้าจะให้ดี ผมว่าต้องไปตามรอยกันเลยว่า ที่ฝ่ายค้านเขาวางมาเนี่ย มันน่าเชื่อถือไหมไปพิสูจน์กันเลย"

ในประเด็นนี้สาธิต ยวณันทการุณ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า

"หน่วยงานที่ชอบพาสื่อมวลชนไปดูงานสถานที่ดำเนินโครงการต่าง ๆ เนี่ย มันไม่ได้หมายความว่าจะเป็นผลดี เพราะบางทีนักข่าวไปทำข่าวมาจริง ๆ แต่เมื่อส่งข่าวให้หัวหน้าข่าวก็อาจไม่ได้ลงก็ได้เพราะมันไม่น่าสนใจ มันจืดหรือมีข่าวอื่นเด่นกว่า หรือบางทีไปแล้วไม่มีประเด็นใหม่ มันก็ไม่ใช่ข่าวทางหนังสือพิมพ์"¹⁰⁴

นอกจากนั้นแล้ว อาจเกิดกรณีที่การเสนอข่าวภายหลังจากไปทำข่าวในพื้นที่แล้ว ในลักษณะที่ไม่เกิดผลดีแก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเอง เช่น ที่สุโขทัย อันดิสวัสส์ ได้แสดงทัศนะเอาไว้

"ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตต้องทำงานกับตัว เป็นเกลียวอีกครั้งหลังจากตั้งรัฐบาลไม่นาน (2526) โดยเริ่มจากพาสื่อมวลชนเข้าชมเขื่อนแควเมืองกาญจนบุรี, ถึงแม้การนำเข้าชมครั้งนี้จะไม่มีการเอ่ยถึงการสร้างเขื่อนน้ำโจนก็ตาม แต่การไฟฟ้าปฏิเสธได้หรือไม่ว่า การนำสื่อมวลชนเข้าชมเขื่อนในครั้งนี้ นอกจากโฆษณาคุณประโยชน์ของเขื่อนที่มีอยู่แล้ว ยังแสดงความจำเป็นที่จะต้องสร้างเขื่อนเพื่อใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าเพิ่มขึ้น พร้อมกับพยายามลบคำกล่าวหาของฝ่ายต่อต้านทั้งในเรื่องแนวแยกของหิน การเกิดแผ่นดินไหว ความแข็งแรงของเขื่อน นั่นก็หมายรวมถึงเขื่อนน้ำโจนด้วย นั่นเป็นความชาญฉลาดของ กฟผ. ที่สามารถพูดได้โดยไม่ต้องขยับปากพูด เล่นเอานักข่าวเคลิบเคลิ้มไปกับการอยู่ติดกันสี่พักหนึ่ง"

¹⁰⁴ สัมภาษณ์นายสาธิต ยวณันทการุณ, ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 24 กันยายน

"ไปกับ กฟผ. ละก็ เพียบ แต่ต้องทำตัวเป็นคนว่านอนสอนง่าย มิเช่นนั้น คุณก็ต้องอดอาหารหรือไม่ก็เดินทางกลับเอง บทเรียนครั้งนั้นชักชวนหาชัย คงซึ่งแก่ใจดี หากคุณชอบเหล่า เบียร์ กฟผ. สามารถมีให้คุณไม้อื่น และ ถ้าเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์กำลังเห็นคุณเอาใจออกห่าง เขาจะมานั่งฝอย กับคุณ ตอบคำถามคุณอย่างเอาเป็นเอาตายเลยทีเดียว นี่เห็นจะเป็น ยุทธวิธีใหม่ของการไฟฟ้าฯ ที่ส่งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของตนออกไป ทำงานนอกสถานที่"¹⁰⁵

จากที่ได้นำ เสนอภาพความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนโครงการ เชื่อนำใจกับหนังสือพิมพ์มาตามลำดับนั้น อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มคัดค้านมีทักษะหรือความสามารถ ในขั้นที่จะทำให้หนังสือพิมพ์รับ "ข้อมูลข่าวสาร" ของกลุ่มคัดค้านแพร่ไปสู่ "มหาชน" หรือ "บุคคลที่สาม" ได้ดีกว่าฝ่ายสนับสนุนโครงการเชื่อนำใจ

อย่างไรก็ตาม "ความรู้สึกร่วม" ในปัญหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์ ดูจะเป็นประโยชน์ที่เสริม "ทักษะหรือความสามารถ" ของกลุ่มคัดค้านอีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

จากที่ได้นำ เสนอไปข้างต้นจะ เห็นได้ว่าในการต่อสู้ด้านระบบ เหตุผลและข้อมูลทาง วิชาการนั้น กลุ่มคัดค้านสามารถโน้มน้าวต่อมหาชนและหนังสือพิมพ์ได้ดีกว่าฝ่ายสนับสนุนโดย มีที่มาจากพื้นฐาน 3 ประการ คือ ในด้านข้อมูลนั้น กลุ่มคัดค้านมีการพิจารณาผลดี - ผลเสีย ของโครงการที่ครอบคลุมรอบด้าน และสามารถชี้ให้เห็นว่าข้อมูลของฝ่ายสนับสนุนยังขาดความ เพียงพอ และไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในบางประเด็น นอกจากนั้นข้อมูลทางด้านของกลุ่มคัดค้าน ยังสามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วม (sensationalize) ได้ง่าย อีกทั้งผู้ให้ข้อมูล ของกลุ่มคัดค้านก็ประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย และในบรรดาบุคคลเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นผู้ เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น จึงเป็นการตอกย้ำให้ข้อมูลของกลุ่มคัดค้านมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ประกอบกับกลุ่มคัดค้านเลือกที่จะ เสนอข้อมูลบางประเด็นให้สัมพันธ์กับ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ จึงสามารถโน้มน้าวการสนับสนุนจากมหาชนและหนังสือพิมพ์ได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน การที่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีประเพณีการทำงานแบบราชการ

¹⁰⁵ พุดิมา อนันตสวัสดิ์, เรื่องเดียวกัน.

ซึ่งไม่ได้เน้นหนักยุทธวิธีไว้ที่การระดมตีมหาชน หากแต่มุ่งเกาะติดที่กลไกของรัฐ ดังนั้น ความสัมพันธ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยกับหนังสือพิมพ์ จึงมิได้เอื้อประโยชน์ต่อการต่อสู้ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ เท่าใดนัก เมื่อเทียบกับทางด้านกลุ่มคัดค้านซึ่งได้รับการหนุนช่วยจากหนังสือพิมพ์มากกว่า ผู้วิจัยได้ข้อสรุปของการศึกษาในบทนี้ว่าระบบเหตุผล และข้อมูลทางวิชาการนั้น เป็นทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญของกลุ่มคัดค้าน และความสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่มคัดค้านกับหนังสือพิมพ์นั้น เป็นทักษะหรือความสามารถในการทำให้ทรัพยากรที่ตนมีอยู่ทรงอิทธิพลและอำนาจในทางการเมือง เหนือกว่าฝ่ายสนับสนุนโครงการเขื่อนน้ำโจน.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย